

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Vibybogen 2005

ÅRSSKRIFT FOR
VIBY LOKALHISTORISKE
FORENING

ibybogen 2005

udgivet af
Viby lokalhistoriske
Forening

Eget forlag, Viby J. 2005

Vibybogen 2005.
Årsskrift fra Viby lokalhistoriske Forening
16. årgang

Redaktion:
Tove Glud Rasmussen
Ole Linå Jørgensen
Harry Bjørnbak

Redaktionens adresse:
Viby Bibliotek, Skanderborgvej 170,
8260 Viby J.

Sats og layout:
HB Grafisk
Hasseltoften 62, 8361 Hasselager
Tlf. 86 28 13 21
Tryk: Kongsvang Bogtrykkeri A/S

Oplag: 850

ISSN: 0905-801X

Løssalgspris: 75 kr.

Artiklerne kan frit kopieres med angivelse af kilde.

Fotos:
Hvor intet andet er angivet, er billederne udlånt
fra Viby lokalhistoriske Samling

Redaktionen vil gerne rette en tak til Poul Madsen,
Viby, for hans store arbejde med at opspore og
bearbejde mange af de fotos, der er anvendt i Viby-
bogen.

Forside:
8. maj 1945. Et bredt udsnit af Vibys indbyggere,
lige fra bedsteforældre med stok til forventnings-
fulde backfisher, venter på, at Monty's drenge skal
trille ned ad Horsens landevej.

*D*et er som bekendt i år 60 år siden, den tyske besættelsesmagt i Danmark overgav sig. Begivenheden har været markeret overalt i medierne, og i Vibybogen bringer vi her sidst på året 2005 endnu et bidrag om de pragtfulde forårsdage i 1945.

På Viby lokalhistoriske Samling er der de sidste år nemlig indkommet en del fotos fra befrielsesdagene i Viby, og et udpluk af disse fotos viser vi på otte sider i midten af bogen.

Udover billederne er der i årets Vibybog som sædvanlig en række erindringer fra det Viby, mange husker som lidt landsbyagtig, men også hyggelig, hvor næsten alle kendte hinanden, og hvor de faste mødesteder var hos de handlende på Kongevej eller på de nuværende villaveje, hvor blændede ruder, gamle skilte, tilmurede udstillingsvinduer osv. minder om de mange, især købmænd, som omtales i næsten alle erindringerne og bliver nævnt som steder, hvor man havde "bog", der gav kredit til næste lønningsdag.

Der var vist ikke noget med renter, og det må have været ret store beløb, den lille købmand på den måde havde ude at svømme.

Redaktionen håber, at læsningen af bogen vil vække minder og måske inspiraton til at indsende et indlæg til næste års Vibybog. God læselyst!

INDHOLDS- FORTEGNELSE:

Leon Nielsen:
1948 - et skelsættende år..... 7

Peder Jensen:
Fra kontrolassistent til skoleinspektør..... 15

Lillian Enemærke:
Viby i 40'erne og 50'erne 25

Fra arkivet:
8. maj 1945 i Viby 33

Fra arkivet:
Husmandsstedet "Egebæk" 40

Finn Zachariassen:
Fragmenter fra min skoleforløb 43

Anna-Lise Rasmussen:
"Hjemme" - det er Viby 53

Tove Glud Rasmussen:
Vibys "byggematador"
- muremester A.P. Gjerrild..... 57

Beretning fra Viby lokalhistoriske Samling 68

Beretning fra Viby lokalhistoriske Forening... 69

Indholdsfortegnelse over tidligere årsskrifter. 70

Leon Nielsen

1948 - et skelsættende år

Leon Nielsen bor i Brookfield, Wisconsin, USA. Han er tidligere jægersoldat og vildtplejebiolog og har skrevet flere fagbøger om vildtpleje. For tiden arbejder han med tidligere modstandsfolk på en engelsk udgave af en bog om Danmark under besættelsen.

*Leon Nielsens postadresse er:
P.O. Box 1654, Brookfield, WI 53008, USA.
Email: lnielsen@wi.rr.com
Leon Nielsen hører gerne fra gamle venner og bekendte i Viby.*

Krigen var endelig ovre. De tyske flygtninge havde forladt lejren i Kongsvang og var rejst hjem til ruinerne af "Det Tredie Rige", mens forholdene i Viby langsomt vendte tilbage til nogenlunde normale tilstande.

Årene lige efter krigen var ikke lette, for hvis det havde været svært at få varer under krigen, blev det endnu vanskeligere i årene, som fulgte.

Der var rationering på mange ting, og rationeringen begyndte først at blive af-

viklet i 1948, men det tog yderlige fem år, før benzin- og brændselsrationeringen var ophævet. Landet var på randen af bankerot, og landbrugsreserverne opbrugte.

Boligbyggeriet var gået i stå med deraf følgende bolignød, og der var ingen valuta til import af fremmede varer. Industriens maskiner var nedslidte eller ubrugelige, og mange danskere var arbejdsløse.

Økonomisk havde krigen sat os tilbage til 1930. Den tyske krigsgæld til landet for penge trukket på National Banken af værnemagten under besættelsen og omkostningerne for de tyske flygtninge var hverken afkrævet eller betalt. Denne byrde blev båret af de danske skatteydere mange år fremover.

Den 16. april 1948 underskrev den amerikanske præsident, Harry S. Truman, en ny lov, populært kendt som "Marshall Planen", der gav mere end 1 million dollars i økonomisk hjælp til de krigsramte lande i Europa.

Danmark fik sin part af pengene, og dermed begyndte genopbygningen af land-

bruget, industrien og den danske økonomi. Man kan vel godt sige, at 1948 var et betydningsfuldt år, der dannede grundlaget for en ny og bedre tid i Danmark.

En begivenhed, der i særlig grad satte en optimistisk tone for fremtiden i Viby, var indvielsen af den nyopførte Lystagers Madrasfabrik den 19. april 1948. Fabrikken var blevet sprængt af Schalburgkorpset i 1944.

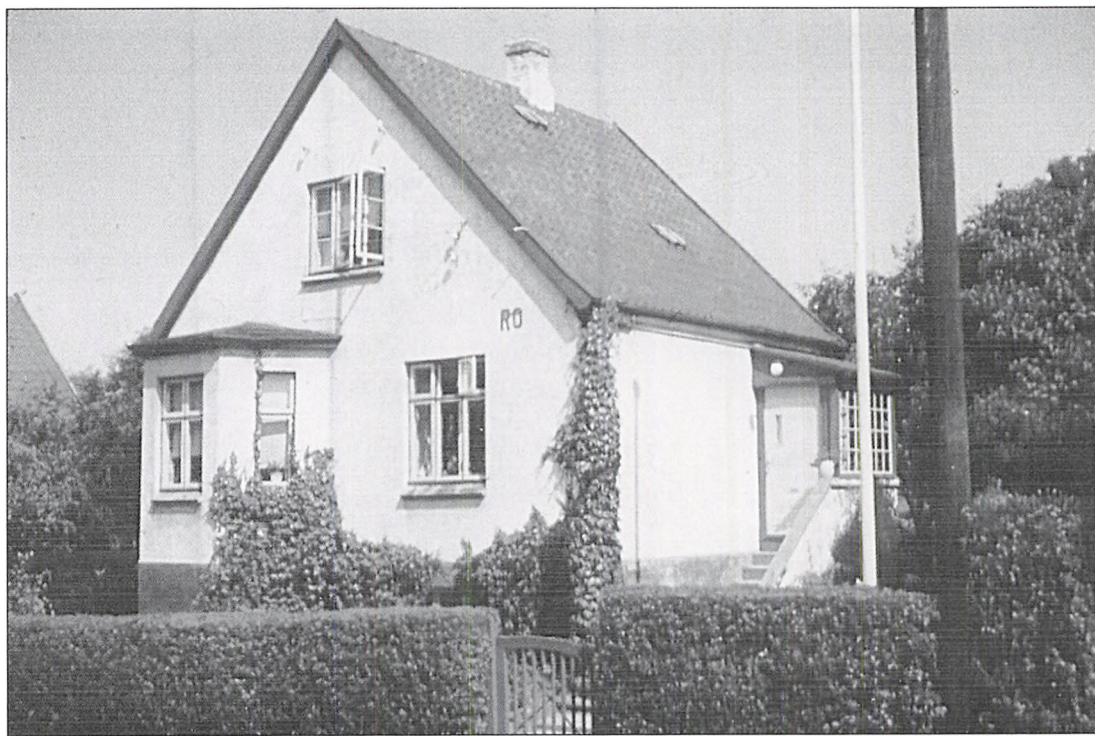
For en 11 år gammel Viby dreng var det naturligvis ikke storpolitikken eller landets økonomiske problemer, der var først på dagsordenen. Der var mange andre og

meget mere interessante ting at beskæftige sig med, og der var simpelthen ikke nok timer i døgnet til at se og gøre alt det, som man gerne ville eller skulle.

Dagligdag på Øster Allé

I 1948 boede jeg med mine bedsteforældre, Jens Peter Nielsen og Ane Marie Nielsen, på Øster Allé 59 i Viby. Boligbyggeriet var endelig startet igen, og man var i færd med at bygge de store, røde karreer på Øster Allé mellem enfamiliehusene og Grundtvigsvej.

Jeg gik i femte klasse i Viby Skole (den

*Huset på
Øster Allé 59 i
1948.*

FOTO I PRIVATEJE.

røde skole) og min klasselærer var A.Kjersgaard Hansen.

Der var 26 elever i klassen, 12 drenge og 14 piger. Skoledagen gik fra kl. 8-14 mandag til torsdag, fra kl. 9-15 om fredagen og fra kl. 8-12 om lørdagen

Min dag startede som regel før morgenmaden med at fjerne aske fra kaminen i stuen, bringe kul op fra kælderen og fodre hunden og hønsene i baghaven.

For det meste bestod morgenmåltidet af havregrød, rugbrød med syltetøj og æg (når hønsene ellers havde lagt nogen). Derefter var der et kort løb ned ad Bjørnbaksvej til Viby Skole og seks timers undervisning.

Hjemme efter skole ventede min hund, Bølle, en stor hvid samojedespids, altid

indenfor havelågen. Han syntes at kende klokken.

Vi havde ikke køleskab, og da min bedstemor ikke var ved godt helbred, blev de daglige indkøb en af mine pligter.

Forretningerne, som vi handlede mest i, var slagter Andersen på hjørnet af Kongevej og Kirkevej, Nanna Juuls mejeriudsalg, fiskemanden og Brugsforeningen på Kongevej og grønthandleren i kælderbutikken på Skolevej.

Vi havde månedlige afregninger i alle forretningerne, og til Brugsforeningen skrev min bedstemor i en lille bog, hvad hun ville købe. Bogen, som jeg bragte med mig, gav jeg så bare til ekspedienten.

På den tid var der stadig papirmangel, og man måtte medbringe sit eget indkøbs-

Kongevej i slutningen af 1940'erne.

net eller kurv og de nødvendige papirposer til mel, sukker, osv.

Rigtig kaffe var ikke let af skaffe, men vi kunne stadig få erstatningskaffe og Richs og Danmark kaffetilsætning. Begge mærker havde billeder af forskellige serier indlagt, som vi samlede og byttede i skolen med stor ildhu.

Brugsforeningen eller "Brugsen" på Kongevej var den største forretning i Viby, et udsalgsted for Foreningen af Danske Brugsforeninger.

På den anden side af gaden var byens smedie, hvor hestene kunne få nye sko. Heste blev nemlig stadig brugt til handel og transport af varer i Viby. Det var lettere og ikke så dyrt at skaffe heste og hør end automobiler, reservedele, dæk og benzin.

I midten af byen, på Kongevejs østside, lå Hotel Viby, som havde et dusin værelser til leje og som husede den eneste restaurant i byen.

Mellem Brugsforeningen og hotellet var sygekassekontoret.

Ved siden af hotellet var der en benzinstation, og bag den lå en stor, åben plads med grusoverflade, kendt som "parkeringspladsen".

Det var nu sjældent, at biler blev parkeret dér i 1948, men i krigsårene havde parkeringspladsen været brugt til mange af værnemagtens køretøjer, tanks og kanoner.

Ved juletid solgte bestyreren af benzinstationen, ("Amerika-George") også juletræer fra parkeringspladsen.

Største Salg, største Udvalg, billigste Priser

Atter i Aar møder vi med det største Udvalg i Legetøj

Store og smaa Dukker - Dampmaskiner - Filmsapparater - Cellouid- og Gummidukker - Træ- og Plasticlegetøj - Tekno-Biler - Byggesæt - mekaniske Biler og Tog - Farve- og Billedbøger - Spil.
Juletræslynt - Hatte - Bordbomber - Nytaarskæmt.

. . . og husk saa: Julekaffen er — som altid — Byens bedste!

Viby Kaffehus

Jul. Wilhelmsen . Telefon 230

*Kaffehusets
annonce i
telefon-
bogen.
Det var
åbenbart
ikke
nødvendigt
at oplyse om
adressen.*

Specalforretninger

Af særlig interesse for byens børn var kaffehuset, et par bygninger syd for Skolevej på Vestre Kongevej.

Som navnet antyder, var Kaffehuset en kaffe-detailforretning, men da rigtig kaffe var vanskelig at få under krigen, var indehaveren, hr. Vilhelmsen, som vi naturligtvis kaldte "kaffemanden," begyndt at sælge legetøj.

Besættelsen havde nemlig gjort det lettere og mere indbringende at importere legetøj af høj kvalitet fra de tyske fabrikker.

For drengene var soldater, cowboys og indianerfigurerne fra "Lineol" og "Elastolin" særligt eftertragtede og næsten altid på ønskelisten til jul og fødselsdag.

Med afslutningen af krigen var legetøjsimporten også stoppet, og i 1948 var der ikke meget af det tilbage på hylderne.

Andre forretninger i Viby, som jeg husker bedst, var slikbutikken ("Slikmanden"), Politikens Kiosk ("Bladmanden") og fiskehandleren ("Fiskemanden"), som havde en stor tank med levende ål i butikken på vestsiden af Kongevej, i midten af byen.

Hver tirsdag kom de nye ugeblade, og så løb jeg ned til bladmanden efter familiens ugeration, der bestod af Familie Journalen, Hjemmet, Uge Revyen, Billed-bladet, Alt for Damerne og Skipper Skræk. Sidstnævnte var altid forventet med den største spænding, for man måtte jo følge med i

Prins Valiant, Fantomet, Præriens Sorte Maske, Sergent King, Rip Kirby, X-9 og de andre amerikanske tegneserier.

Skipper Skrækbladene blev altid ivrigt læst, diskuteret og byttet i skolen, selvom lærerne, som havde gårdtur i frikvartererne, konfiskerede bladene, hvis de så os med dem.

Skulle man have nyt tøj, gik turen ned til Den Blaa Butik på hjørnet af Kongevej og Stenkildevej, hvor man blev høfligt betjent af indehaveren, Guldborg Jensen, eller en af hans flinke ekspedienter.

Kinografen

Byens biograf var Kino på vestsiden af den sydligste ende af Vestre Kongevej, hvor denne blev til Skanderborg landevej.

Kino skiftede program to gange om ugen, mandag og torsdag, hvis jeg husker rigtigt. Der var to forestillinger på hverdage og tre på lørdage og søndage.

De første to rækker i biografen var forbeholdt børn, og herfra kunne man for 25 øre se ind i eventyrets verden - i det mindste som filmfabrikanterne dengang opfattede den.

Under krigen var det kun danske, tyske eller film fra andre af de besatte europæiske lande, som blev vist.

I de år var det Ib Schønberg, Poul Reichardt, Ebbe Rode, Bodil Kjer, Tove Maës, og Fyrtårnet og Bivognen, som forlystede os, men efter krigen begyndte de engelske og amerikanske film at vise sig.

I 1948 var det Errol Flynn film som Robin Hood, Kaptajn Blod og Havørnen, Gene Kelly, Lana Turner filmen De tre Musketerer, Johnny Weismüllers Tarzan-film og de mange cowboyfilm, der var vores favoritter.

Hvis repertoiret ikke var tiltrækkende nok, kunne man altid tage Henriksens rutebil eller bussen ind til Århus og gå i en af flere biografer i storbyen.

Engang imellem tog mine bedsteforældre mig med ind i ÅrhusTeater for at se en operette eller en ballet. Her var det bl.a. Hans Kurt og Else Marie, som optrådte i Den glade Enke, Zigeunerbaronen og Czardasfyrstinden, eller det var den berømte ballerina Margot Landor, der dansede ballet.

Viby og historien

Som vi blev gjort bekendt med i skoletiden, har Viby Sogn en lang og rig historie.

Så vidt man ved fra udgravninger i området, har der levet mennesker ved Århusbugten siden Ertebølleperioden, cirka 7500 år f. Kr.

For omkring 1000 år siden var området, hvor Viby nu ligger, en vikingeboplads.

Århus å, som på den tid var meget bredere end nu, havde båret de slanke vikin-geskibe op fra Århusbugten til deres vin-terkvarter på bredden af, hvad der nu er Brabrand Sø.

Viby var rig på oldtidshistorie, og mange kulturgenstande er blevet fundet enten

tilfældigt eller gennem udgravninger i området.

Navnet "Kongsgaardsvej" har sin oprin-delse i, at der engang var en vikingehøv-dingegård på den nærliggende mark, som vi kendte som Kongsgaardsmarken.

Tarzanbøger og historiske romaner

Læsning var en af mine største fritidsinter-esser. I 1948 havde jeg læst alle E. R. Bur-roughs oversatte Tarzanbøger og var godt på vej med B.S. Ingemann og Carit Etlars historiske romaner, samt de klassiske for-fattere som Alexander Dumas, Victor Hugo, Robert L. Stevenson, James F. Cooper og et stort udvalg af danske drenge-bøger som Flemmingbøgerne, Torry Gred-steds og Captain Gilsons romaner.

Mange af disse var illustreret af kunstne-ren Axel Mathiesen, som også malede mange af forsiderne for ugebladene Hjem-met og Familie Journalen.

Der var to boghandlere i Viby. Den første og ældste var en noget mørk butik på øst-siden af Vestre Kongevej syd for isen-kræmmer Thors butik. Forretningen var ejet af en ældre og noget streng dame, som ikke fandt sig i nogen form for skæg og ballade fra byens drenge, men hun vidste, hvilke bøger vi skulle eller burde læse. Det var da også hos hende, jeg fik mine første udgaver af De tre Musketerer og Greven af Monte Cristo.

Den nye boghandel var et par huse oppe fra Kongevej på Nordbyvej. Indehaveren

var Kaj Melsgaard, søn af ejeren af Viby Kino eller Kinografen, som den blev kaldt.

Melsgaard var en ung mand og forstod at tale på mere lige fod med skolebørnene. Det var ikke en stor butik, men vi kom der ofte og spenderede næsten alt, hvad vi havde, på bøger eller spil.

Flere år senere lukkede Kaj Melsgaard forretningen på Nordbyvej og åbnede en ny og større boghandel på Skolevej.

Det var også i 1948, at jeg blev optaget i FDF.

Min skolekammerat, Kurt Svendsen, havde en far, der var i bestyrelsen af 6.

kreds, så både Kurt og hans ældre bror Leif var i FDF.

Jeg startede i bunden af rangsordningen i noget, som jeg tror blev kaldt pilteklassen. Derfra avancerede man så til væbnerklassen, og derfra til patruljefører og delingsfører. Den højeste rang var kredsfører.

Foreningens motto var: "Ret ryggen og tal sandt". Strenge ord, som vi virkelig gjorde vores bedste for at leve op til - dog ikke altid med bedste resultat.

Der var månedlige møder, weekendaktiviteter, pinseture og det mest spændende:

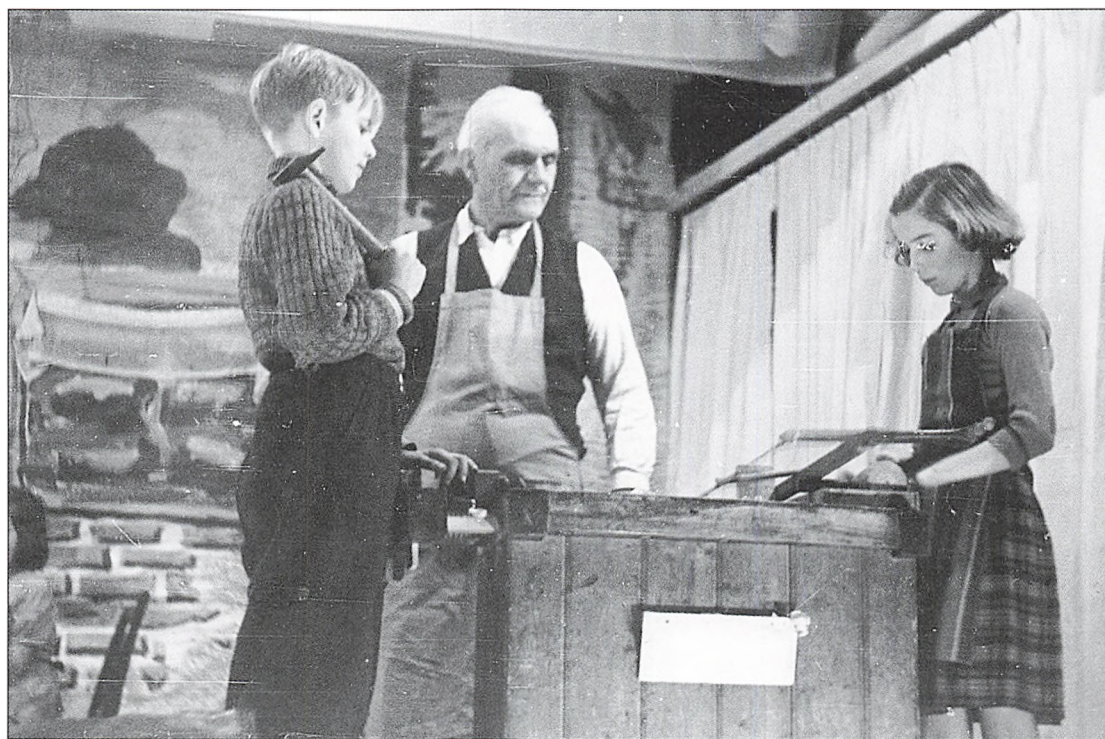

Foto fra skolekomedien "De pokkers unger". Skuespillerne er fra venstre: Leon Nielsen, J. C. Carlsen og Kirsten Rishøj.

to ugers sommerlejr på Bogensholmlejren på Mols.

Femte klasse og mellemskoleprøve

Femte klasse var en slags skillelinie, for det var i denne klasse, at det var bestemt, hvem der skulle gå i mellemskole og real-skole eller fortsætte i 6., 7. og 8. klasse.

I efteråret 1948 var vi i min klasse til optagelsesprøve, og selvom jeg klarede mig ganske godt, kom jeg ikke i mellem-

skolen, for på trods af min klasselærers anbefaling havde min bedstefar nemlig besluttet, at jeg skulle i lære som maskinarbejder.

Året gik sin gang, og vinteren kom. Så snart den første sne faldt, lavede vi en kælkebane på stien, der gik fra Bjørnbaksvej ved kommunens lagerplads ned over Viby Stadion til Grundtvigsvej. Efter et par dages brug var banen ren is, og man kunne opnå en utrolig fart ned af den stejle sti.

Den vilde tur endte som regel i grøften på den anden side af Grundtvigsvej. Heldigvis var der ikke mange biler i Viby dengang, og selvom der var et par sammenstød med biler og hestevogne i vinterens løb, var der heldigvis ingen alvorlige tilskadekomster.

Julen kom og gik med alle højtidens festligheder efterfulgt af nytåret, og stille gled 1948 ind i 1949, et år med nye udfordringer og nye problemer, men også med nye muligheder.

Alligevel tror jeg, at mange Vibyborgere med mig altid vil mindes 1948, året, der balancerede prekært på kanten mellem krigstidens efterveer og fremtidens Danmark, som et specielt og skelsættende år.

Leon Nielsen fotograferet i Vestindien i 2003.

Peder Jensen

Fra kontrolassistent til skoleinspektør

Peder Jensen, skoleinspektør ved Viby Skole fra 1953 til 1970, døde i august måned 2005, 98 år gammel. I foråret 2005 interviewede Lokalhistorisk Forening ham på Koltgården, og resultatet bringes her:

7. april 1907 blev jeg født i Vrold ved Skanderborg. Det gamle hus, hvor jeg blev født, ligger der endnu. Det ser pænt og velholdt ud og er malet gult nu.

Jeg husker en episode derfra, selvom jeg ikke var ret gammel: Vi sad i stuen ud mod vejen, og jeg sad på skødet af min morbror Laurits, da der pludselig kom en flok fastelavnsnarre og bankede på - det var nemlig fastelavnsmandag 1909, og de sang og skabte sig, og jeg blev frygtelig forkrækket.

Barndom på "Knuden"

I 1909 eller 10 flyttede vi til Skanderborg, til Engvejen 2 på Skanderborgvej Savværk. Min far fik til opgave at holde den store rundsav i orden med smøring og filing, og for det arbejde fik han fem øre mere i timen end andre arbejdere - i alt 35 øre.

Der var 60 timers arbejdsuge og altså kunne han tjene 21 kr. om ugen.

I begyndelsen gik han fra Vrold til Skanderborg, hvor arbejdet begyndte kl. seks om morgenen. Senere fik han en cykel, og det var naturligvis en stor forbedring.

Hvad lavede min far så, før han kom på savværket i Skanderborg? På hans viesattest står der træskomand, men han har aldrig levet af at lave træsko. Om vinteren gik han rundt som daglejer hos egenes gårdmænd, og om sommeren skar han tørv. Der var et meget fint tørveskær i Vrold Vestermose, og man sagde, at der var seks alen tørvejord.

Når mor var færdig med pligterne i hjemmet, kom hun ud og hjalp til, og ved fælles hjælp kunne de komme op at lave 2000 stk. tørv om dagen.

I Skanderborg boede vi til april 1911, hvor vi flyttede ud til "Knuden", til et lille husmandssted, som far og mor havde fået skrabet penge sammen til at købe.

Min skolegang foregik i Åbo Skole. Vi gik der kun hveranden dag, altså 18 timer om ugen.

Vi havde lærer Sørensen til klasselærer,

og det var en god skole, hvor jeg ikke erindr-
er, at nogen har fået klø.

1. verdenskrig

I 1914 brød første verdenskrig ud. Jeg kan huske, at vi sad nede ved postkassen og ventede på, at postbudet, skulle komme med avisen, som jo var vores eneste nyhedstjeneste dengang. Avisen var trykt dagen før, om ikke dagen før igen, så nyheder, som vi kender i dag, fandtes ikke.

Vi kom som bekendt ikke med direkte i krigen, og havde stadig handelsforbindelser til Tyskland og England, selv om mange skibstransporter til England blev angrebet og gik tabt.

Herhjemme blev der indført rationering på mange varer, og der blev knaphed på næsten alt. Petroleum slap helt op, og i stedet for petroleumslampen fik vi en karbidlampe, som da også gav et ganske udmærket lys.

I 1915 var min far indkaldt til sikringsstyrken i to måneder. Han søgte om at få lov til at ligge i Skanderborg. Det blev bevilget, og så kunne han komme hjem, når han havde fri. Jeg kan således huske, at han var hjemme og sælge vores bedste ko, fordi sommeren 1915 var så usædvanlig tør, at der ikke var græs på marken til to køer.

På det tidspunkt, hvor min far var ind-

*Klassebillede
fra Aabo Skole
1920.
Peter Jensen er
nr. fem fra
venstre i fjerde
række.*

FOTO: ORMSLEV-
KOLT LOKALHISTO-
RISKE SAMLING.

kaldt, var der ikke noget, der hed understøttelse til familien, og hvordan mine forældre klarede det, ved jeg ikke, men de har nok haft en lille smule opsparing, de kunne bruge af.

Mens min far var i sikringsstyrken i Skanderborg, brugte han forskellige kneb for at få en ekstra fridag. Han bad f.eks. om at få fri, så han kunne komme hjem og slå sin eng. Der var bare det ved det, at vi slet ingen eng havde... - om han fik fri, kender jeg ikke noget til.

Senere blev min far igen indkaldt til sikringsstyrken, men på det tidspunkt var min mor højgravid, og han fik udsættelse til februar 1917.

Da han skulle afsted, fik han en voldsom halsbetændelse og lå i sengen og var meget syg. De hidkaldte en læge og bad ham skrive en attest, så han kunne slippe i alt fald et stykke tid, men det ville lægen ikke, så min far måtte afsted, selv om han ikke var rask.

Konfirmation

1921 blev jeg konfirmeret, og fra dagen har jeg en god oplevelse: Min bedstefar stak mig nemlig 10 kr. med ordene: Dem skal du have, fordi du hedder Jørgen Peder! 10 kr. var jo et svimlende beløb, og det var en flot gave, for de levede jo kun af deres aldersrente.

Jeg vil tro, jeg fik et par kroner af hver familie, der var med til festen, og det blev til i alt 50 kr.

Dagen efter skulle min far og jeg snakke om pengene. Han havde jo betalt mit konfirmationstøj, så jeg rakte ham pengene og bad om at få lov til at beholde 10 kr. til mig selv. Han tøvede en kende, og så kan jeg tydeligt huske, at han sagde: "Hva ve do da mæ dem?". Så gav jeg ham også de 10 kr. - til gengæld fik jeg penge, så jeg kunne gå ud og købe mig en ny lomme-kniv...!

Ud at tjene

Efter konfirmationen fik jeg plads hos Anders Brændstrup i Edslev. Der hørte 18 tønder land til gården, og Anders arbejdede selv med, så der var ikke overvældende meget arbejde til mig, og jeg lærte, at jeg ikke skulle vise mig for meget i landskabet, for så blev jeg uvægerlig sat til at lave noget rigtig kedeligt beskæftigelsesarbejde.

Anders var såmænd meget flink, men havde et voldsomt temperament, og jeg husker tydeligt, hvordan han gennemtævede en stakkels hest, der ikke ville som han.

Kontrolassistent

Jeg var hos Anders Brændstrup et par år, og i 1923 tog jeg et kursus på en skole på Sjælland, hvor jeg blev uddannet som kontrolassistent.

En kontrolassistent rejste rundt fra gård til gård og vejede mælk og fløde. Kontrollen skulle foretages om morgenen, og jeg

skulle derfor overnatte på gårdene. Jeg var jo nok ikke særlig populær, så jeg fik altid tildelt det dårligste værelse, der som regel lå lidt afsides og selvfølgelig altid var uopvarmet.

Det kunne gå om sommeren, men vinteren 1923 var usædvanlig hård med frost frem til april. Kulden, og en fremmed seng hver aften, kunne mit helbred ikke holde til, og jeg måtte stoppe og finde på noget andet.

Læreruddannelse

Efter nogen overvejelse besluttede jeg mig for at læse til lærer og søgte optagelse på Silkeborg Seminarium. Jeg blev optaget, og efter nogle spændende år her stod jeg i 1929 med en læreruddannelse i bagagen.

Nu skulle jeg så i gang med at søge arbejde. Jeg skrev adskillige ansøgninger, og én af disse resulterede i et tilbud om et vikariat på Bøggildgård ved Kjellerup.

Bøggildgård var en institution for mere eller mindre kriminelle unge mænd, og tonen kunne være ret barsk.

Jeg klarede det dog nogenlunde, men det kunne ellers godt være gået galt en gang, jeg var med en flok af de barske fyre på markarbejde. Vi blev uenige om et eller andet, og en af dem hidsede sig noget op, tog jakken af og udfordrede mig til en gang slagsmål. Han må nu alligevel have haft lidt respekt for mig, for før kampen tog han sit gebis ud, rakte det til en kammerat og bad ham tage vare på det.

Jeg klarede mig imidlertid ud af sagen med diplomatisk snilde og fortsatte uden at lide overlast på Bøggildgård til vikariatet udløb.

Arbejde på Holstebro Friskole

Så skulle jeg igen søge arbejde, og det endte med, at jeg fik en stilling på Holstebro Friskole.

Nu kom jeg så til Holstebro, hvor jeg skulle undervise i forskellige fag, bl.a. geografi i afgangsklassen på præliminærkursus. De havde haft lærer Jensen, gamle lærer Jensen, men de havde ikke fået lært ret meget geografi, så der var noget at indhente. Jeg tror, jeg aldrig har skullet forbedre mig så meget, som jeg skulle dengang, for de spurgte og spurgte i en uendelighed.

Allerførst måtte jeg se at finde et sted at bo, men det havde frk. Johansen, forstanderinden, allerede ordnet for mig. Hun havde nemlig skaffet mig et værelse oppe i Vestergade, hvor jeg skulle give 25 kr. i husleje om måneden.

Mine måltider indtog jeg på højskolehjemmet, hvor jeg fik fuld kost. Det kostede 65 kr. om måneden og 5 kr. ekstra, hvis man ville have en pilsner til sin aftensmad.

Kærlighed i Holstebro

I den ældste klasse, jeg fik til geografi, sad der en pige, der hed Maren. Hun har siden fortalt mig, at hun allerede fra den første

da var interesseret i mig, og det viste sig snart at blive gengældt.

Hvordan det lykkedes mig at holde forbindelse med hende, efter hun havde forladt skolen, husker jeg ikke, men jeg havde i hvert fald fået inviteret hende med til bal i Holstebro Gymnastikforening.

Vi sad ved et lille bord og fik kaffe - jeg tror endda, at vi fik en lille én til halsen også, men det hjalp nu ikke meget på snakkeriet, for jeg er ikke særlig god til at konversere, og nordjyden Maren var endnu ringere, så det var ret begrænset, hvad vi fik sagt til hinanden.

Spadseretur med følger

Da ballet var slut, gik jeg ud for at få fat i en taxa, men måtte vende tilbage og meddele, at jeg ikke havde kunnet få fat på nogen, og at vi blev nødt til at spadsere ud til Sejbjerg, hvor hun boede hos sine forældre.

Det småregnede og var halvkoldt, men vi begav os da afsted. Undervejs gik vi jo nok og klemte hinanden lidt, og så på et tidspunkt stoppede vi op og gav hinanden et kys. Der blev ellers ikke sagt noget særligt ved den lejlighed, og der blev ikke afgivet nogen som helst former for løfter, men fra det øjeblik var vi alligevel bundet til hinanden for resten af livet. Vi havde lovet det uden ord.

Længere ude ad vejen mødte vi Marens farbror, Marius, og han kiggede jo lidt og tænkte sikkert sit, og jeg tror, det var der-

for, at Maren allerede næste morgen fortalte sine forældre om, hvad der var sket mellem hende og skolelæreren på den mørke vej aftenen før.

Jeg var så ude på gården allerede om eftermiddagen næste dag og blev godt modtaget af Marens forældre. Da vi havde siddet og snakket lidt, sagde Mads, Marens far, at han håbede, vi skulle være dus, og jeg svarede, at det ville jeg naturligvis meget gerne.

Gården i Sejbjerg blev nu mit andet hjem, og jeg kom der ofte. Tit kom jeg om lørdagen, sov der om natten og kom således til at kende dem godt og syntes godt om dem alle.

Efterhånden fik jeg problemer med min hals, måske havde jeg fået en svaghed i min tid som kontrolassistent, og jeg kunne ikke rigtig tåle klimaet i Holstebro, så jeg forsøgte at få et andet embede, og efter længere tids søgen kom jeg i forbindelse med Viby Kommune, hvor jeg fik tilbudt en vikarplads på Rosenvang Skole.

Giftemål og ansættelse på Rosenvangskolen

Nu ville Maren og jeg gerne giftes, så vi kunne følges ad til Viby. Da vi snakkede med Marens forældre om det, var de lidt betænkelige, for Maren var jo kun lige fyldt 18 år, og da vi begyndte at gå (...!) med hinanden, var hun 16.

Hun har senere fortalt, at hendes far et par gange var kommet op om morgenen

og havde sat sig på hendes sengekant og snakket om den forestående forlovelse og fortalt, at han engang selv havde været forlovet, men at det var gået forbi, fordi de fandt ud af, at de ikke passede sammen.

Maren vidste udmærket godt, at det var hendes mor, der havde sendt ham op for at få hende til at overveje forlovelsen, men hun holdt nu alligevel fast ved mig, og det resulterede i, at vi blev gift den 26. oktober 1932. Den allernærmeste familie og lærerne inde på skolen var inviteret med, og vi fik mange pæne ting, bl.a. et meget fint kaffestel i københavnsk porcelæn. Vi havde i forvejen været i Viby og se på lejlighed og havde fundet en på Drachmanns-

vej 37 (nu Niels Bohr Vej). Det var en villa, hvor ejeren boede ovenpå, og vi fik stuelejligheden. Her boede vi dog kun et år, for i sommeren 1934 købte vi en grund oppe på Balagervej, og den var dyr - den kostede 3000 kr.

Vi fik bygget et hus på 85 kvadratmeter på grunden, og for første gang i mit liv oplevede jeg at bo i et hus, hvor jeg frit kunne benytte et badeværelse med rindende koldt og varmt vand.

Vi boede på Balagervej i 21 år, og det var gode år med flinke naboer. Vi dyrkede ikke megen selskabelighed med dem, men det hændte da, at vi mødtes over en kop kaffe.

Sensommeren 1948. Lærere og elever er ved at renovere Dakbjerghytten. På billedet ser man fra venstre Holger Olesen, Richard Rasmussen, en elev, N. Chr. Hansen og Peter Jensen. Dakbjerghytten blev indviet den 26. maj 1949.

Besættelsen

Balagervej 23 ligger i nærheden af hovedjernbanen Århus og sydpå. Der kom næsten hver aften et orlovstog oppe fra Norge med tyske soldater, som skulle hjem og have fri et par uger.

Toget blev ofte standset neden for vores grund, fordi banen var saboteret længere sydpå. Når toget var standset, steg soldaterne ud og begyndte at råbe vredt og larmerne, og der blev affyret flere skud op i luften. Disse for tyskerne så upopulære stop blev mere og mere almindelige, efterhånden som krigen skred frem.

Henved 1. maj 1945 vidste alle, hvor krigen bar hen, men kapitulere ville tyskerne ikke. Så nåede vi frem til den 4. maj, og da var der megen uro i byen. Vi havde lukket skolen, fordi vi syntes, vi ikke kunne have ansvaret for børnene ude på gader og veje, hvor der skete mange uforudsigelige ting.

Maren og jeg kom i forbindelse med mine gamle venner, Inger og Arnold ude på "Knuden", og Arnold kom i hestevogn og hentede os.

Vi regnede med, at vi var kommet ud på landet til fred og ro, og da vi sad om aftenen og hørte radio, kom så frihedsbudskabet.

I byerne opstod der jubelscener og stor ståhej, men vi tog det nu mere roligt og gik trods det glade budskab i seng til sædvanlig tid, men kl. to om natten blev vi vækket af et enormt brag, og i løbet af få sekunder stod vi alle samlet i døråbningen

og kiggede ud i mørket. Det regnede, og lugtede fælt af benzin.

Ovre ved østenden af kostalden lå der noget hvidt, og Arnold sagde, at hvis det ikke var fordi, vi havde hørt, at tyskernes V-3 bomber var blevet ødelagt, ville han tro, det var en sådan, der lå derovre.

Det var det nu ikke, det var en vinge fra en flyvemaskine, der var fløjet ind i bakken vest for ejendommen og blevet splittet i tusinde stykker, mens motoren lå ovre i naboens have. Hele området flød med vraggoods, og noget chokerede talte vi om, hvad der ville være sket med os, hvis flyet var styrtet ned blot få meter længere mod nord.

Vi vidste ikke rigtigt, hvad vi nu skulle gøre, men enedes om at ringe til vagtværnet i Odder, og de satte sig i forbindelse med tyskerne, som så sendte en lille trop, der af en eller anden grund straks oprettede en maskingeværpost nede ved postkassen. De var ellers meget fredelige, men også meget bange for fremtiden og fortalte om udbombningen af de tyske byer, og at flere ikke anede, hvor deres familier befandt sig.

Den tyske maskine, der var fløjet ind i bakken, havde fire besætningsmedlemmer, der alle omkom. Hvor maskinen kom fra, og hvor den skulle hen, har vi aldrig fået kendskab til.

Skoleinspektør på Viby Skole

I 1952 nedlagde man Viby Skole i et halvt

år, da Vestergårdsskolen blev færdig i oktober måned. Alle elever fra Viby Skole blev overført til den nye skole, men fire klasser skulle flytte tilbage til Viby Skole i april, fordi Vestergårdsskolen ikke kunne rumme så mange elever.

Man havde planlagt at anvende Viby Skole udelukkende som aftenskole, men da den nu igen skulle fungere som alm. skole, skulle man bruge en skoleinspektør. Stillingen blev opslået, jeg søgte den og var så heldig at få den med start den 1. august 1953.

Vi var seks lærere i starten, men på det tidspunkt skete der en voldsom befolkningstilvækst, børnene strømmede til sko-

len, og det blev nødvendigt at ansætte flere lærere. Her var jeg så heldig, at skolekommissionen gav mig lov til at ansætte de lærere, som jeg selv fandt mest egnede, og med få undtagelser lykkedes det mig at finde en stab af meget dygtige lærere.

Ikke alle var dog fejlfrie og en af dem, der forøvrigt var et dejligt og tiltalende menneske, elskede at synge for til morgensangen. Der var bare det ved ham, at han uheldigvis ikke kunne synge, og det var en ren plage at høre på ham.

Jeg ville jo nødigt sære ham ved at fratage ham jobbet, men udtænkte så en, synes jeg selv, snedig plan:

På skolen havde vi en anden lærer, der

Lærere ved Rosenvangskolen 1943. Siddende f. v.: Nanna Mogensen, Anna Sørensen, Gerda Møller, Lone Kristensen, Regnar Pedersen, Myrtle Langballe, Else Dahl, Benny Jacobsen. I midten f.v.: Regnar Nielsen, Anna Rasmussen, Martinus Thomsen, Jens Willesen, F. Jans, A. J. Albertsen, R. Ankjær, P. Edsen Johansen. Øverst: Peder Jensen, N. C. Hansen og Viggo Jensen.

havde meget svært ved at komme op om morgenen, men han spillede virkelig godt på orgel, så jeg bad ham om at overtage hvervet. Tanken om, at hele skolen ventede på ham om morgenen, fik ham til at møde til tiden, og vi slog dermed til alles tilfredshed to fluer med ét smæk.

Flytning til Testrup

I april måned 1970 sad Maren en søndag morgen og læste i Jyllands Posten, da hun så en ejendom. der var til salg ude i Testrup - det var stuehuset til Testrupgård, og hun syntes, vi skulle tage ud at se på den, for nu havde jeg jo talt om snart at tage min afsked, og så skulle vi have noget nyt at bo i.

Vi tog ud og kiggede på det. Det var et bindingsværkshus, meget forsømt, og der var så utrolig beskidt overalt, at vi skyndte os at køre igen. Vi kørte over til vores søn og svigerdatter i Beder og fortalte om vores besøg i Testrup. Min søn mente, at det med skidtet kunne man da nemt ordne og foreslog, at vi sammen kørte derover igen. Samme eftermiddag købte vi det for 100.000 kr.!

Vi brugte nu al vores fritid på at sætte huset i stand. Det var alligevel en større opgave, end vi havde troet, men vi fik da sat skik på huset og havde 12 dejlige år i Testrup, men til sidst blev vedligeholdelsen af det gamle hus for besværlig, og i 1982 solgte vi det og købte et mindre hus i Mårslet. Her boede vi, indtil vi i 1989 køb-

te ejerlejlighed på Grundtvigsvej i Viby.

Her havde vi også nogle gode år, og det var her, Maren fyldte 80 år. Festen blev holdt på Pinds Mølle, men kun 14 dage efter fik hun en hjerneblødning og blev kort tid efter flyttet op på Borgvold, hvor hun døde i 1996.

Nu blev min dagligdag helt anderledes. Det var svært at blive alene, og da benene efterhånden havde svært ved at klare trapperne op til første sal, henvendte jeg mig til Viby Andels Boligforening, der skaffede mig en lejlighed på Baunebakken i Kolt.

Det var en lejlighed med en lille forhåve, og det var virkelig dejligt, og da jeg stadig havde bil, var afstandene ikke noget problem. Men da jeg fyldte 91, syntes jeg alligevel, det var uforsvarligt at fortsætte med at køre bil, og da det stadig gik ned ad bakke for mig, søgte jeg og fik en bolig her på Koltgården, hvor personalet er fantastisk hjælpsomt og opfylder mine mindste ønsker.

Jeg kan ikke få et bedre sted at bo, og dette bliver min sidste station, men så er jeg jo også tilbage i Kolt Sogn, hvor jeg har haft hele min barndom og de første år af min ungdom.

Indlæg vedrørende Viby Idrætsforenings halbyggeri

Leif Willer Rasmussen skrev i Vibybogen 2004 om Viby Idrætsforening. I artiklen beskrev han et mislykket halbyggeriprojekt. Erik Krabbe har i den anledning sendt følgende:

Som tidligere hovedformand i Viby Idrætsforening (1979-1989) er jeg nødsaget til at komme med nogle kommentarer vedrørende en artikel sidste år i dette skrift omhandlende VIBY IDRÆTSFORENING afsnittet "Halbyggeri" skrevet af Leif Willer Rasmussen. Herefter nævnt LWR.

Jeg er ikke så glad for at læse LWR's beskrivelse af den politiske situation i forretningsudvalget, som ligefrem indikerer en i forvejen aftalt sammensætning. Samtlige personer er demokratisk valgt på en hovedgeneralforsamling, hvor samtlige afdelinger møder frem efter lyst og behov. Så den politiske situation er baseret på det mest fundamentale i en forening, nemlig: en lovlig indkaldt generalforsamling. Det er sund fornuft.

I Viby Idrætsforenings hovedbestyrelse og forretningsudvalg var jeg i alle årene utrolig optaget af, at alle væsentlige drøftelser samt beslutninger altid var beskrevet i et referat, som blev tilsendt alle mødedeltagere samt eventuelt fraværende medlemmer. Inden starten på det efterfølgende møde blev det tilsendte referat godkendt med eventuelle kommentarer.

Når jeg skriver dette, er det naturligvis for at oplyse, at netop med baggrund i mødereferater, indeholder sidste års afsnit om "Halbyggeri" mange graverende fejl. LWR's opfattelse af sagens forløb er bestemt ikke korrekt.

Beslutningen om at bygge en ny Vibyhal blev taget af hovedbestyrelsen. Beslutningen om byggeriets totalrådgivningsaftale blev taget af hovedbestyrelsen under forudsætning af byrådets accept af projekt og finansiering. Samarbejdet med Århus Kommune Fritids- og Kulturforvaltning var fremragende og utrolig positivt,

Der er under ingen omstændigheder optaget lån etc. uden hovedbestyrelsens viden.

LWR's beskrivelse af udgifter i millionklassen må bestemt stå for hans egen regning - men er langt væk for virkelighedens verden.

Endvidere skriver LWR, at forretningsudvalget blev tvunget til at gå af. Igen må det være fantasien, som er gået LWR til hovedet. FU blev under ingen omstændigheder tvunget til at gå af - men trak sig selv i en afgørelse, som intet havde med halbyggeri at gøre.

Århus Stiftstidende skrev en del artikler vedr. et eventuelt halbyggeri på Viby Stadion. Disse artikler følte hovedbestyrelsen var meget underlige, idet de indeholdt oplysninger, som kun var hovedbestyrelsen bekendt! Vi spurgte Århus Stiftstidende, om de ville oplyse deres kilde til historierne? Men det ville avisen ikke, men oplyste samtidig, at de nok troede, at kilden var troværdig.

Min konklusion må være, at hvis LWR nogensinde fremover påtænker at skrive offentligt om dele af Viby Idrætsforening historie - så skal han som et minimum sætte sig ordentlig ind i emnet.

Lillian Enemærke

Viby i 40'erne og 50'erne

Lillian Enemærke er mangeårigt bestyrelsesmedlem af Viby lokalhistoriske Forening. Lillian er rigtig Vibypige, og her beskriver hun sin barndom i bydelen, der har haft så stor betydning for hende.

Efter endt uddannelse som hhv. litograf og kontorassistent drog mine forældre først i 1930erne fra Esbjerg til Århus. Min far havde set en lille annonce i avisen om, at Buchtrups Klichéfabrik i Rosenkrantzgade søgte en tegner. Jobbet fik han og blev senere leder af tegnestuen samme sted. I mellemtiden havde han også uddannet sig til retouchør.

Efter 40 års arbejdsliv gik min far på pension som 67-årig. I dag er han stadig levende og på vej mod de 102 år. Min mor mistede vi for 2 år siden.

Fra Århus til Viby

Efter at have boet inde i Århus nogle år fik mine forældre en kvistlejlighed oven på købmand Nielsens forretning på hjørnet af H.C. Ørstedsvvej og Rosenvangsallé, og dér

På cykeltur med min mor. Her fotograferet i 1941 ved legepladsen på ????vej. FOTO I PRIVATEJE.

blev jeg født den 1. april 1940. Efter ni dage på fødselsstiftelsen på Randersvej, vendte min mor hjem til lejligheden, og et nyt livsafsnit tog sin begyndelse.

Min allerførste barndom husker jeg ikke meget fra. Dog mindes jeg svagt ture i barnevogn med slagter Swieblers søn Poul. Vi sad i hver sin ende af en barnevogn, mens vore mødre nok skiftedes til at skubbe os på ture i omegnen.

En ting, som i mine første år dog står tydeligt i min erindring, er en cykeltur bag på min fars cykel ad den nuværende Grundtvigsvej mod Viby. Ved viadukten ved Chr. X's Vej blev vi stoppet af tyskerne, men fik lidt efter lov at køre videre.

Min far havde måske haft ærinde hos Arbejdernes Andelsboligforening i Viby, for i 1943 flyttede vi til Rørdamsvej 5, 2. sal i et helt nyt byggeri - og så vidt jeg husker uden gelænder det første stykke tid.

Mine forældre havde nr. 50 i boligforeningen og var på det tidspunkt berettiget til en lejlighed.

Her begyndte min tid som legebarn med andre børn i bebyggelsen. I gården - ned ad bagtrappen gennem kælderens og ud i gården til de andre. Der var en stor græsplæne i gården med et gyngestativ og en sandkasse, ellers spillede vi bold eller løb på løbehjul. Alene i opgangen hvor vi boede, var der adskillige børn at lege med.

Min far var ansat som husvagt under krigen, og til min store skræk og rædsel iførte han sig tit en gasmaske, når han skulle på vagt. I dag er gasmasken i min varetægt.

Et festligt islæt var gårdmusikanterne, som regel 1 eller 2 mand på harmonika. Småmønter blev pakket i papir og sendt ud af vinduet og ned i gården, hvorefter et råb med "Takker så meget, frue", gjaldede op til anden sal bl.a., hvorefter de uførtrods fortsatte musikken, mens alle børnene hang ud af vinduerne. En del af "forestillingen" var jo at få lov til at smide penge ud af vinduerne.

Her boede vi fra 1943-1947.

Min debut på dansegulvet. Kavaleren med de korte bukser hedder Flemming. FOTO I PRIVATEJE.

Byggegrund på Hans Tausensvej

Endnu før den tid havde min far fået kig på en grund på Hans Tausensvej. Han vil le gerne have sit eget og købte i 1941 en 670 kvadratmeter stor grund til 1495 kr. Det var mange penge dengang. Grunden blev købt af I/S Byvænget i Viby.

På grunden stod et grønt havehus med rotter under gulvet, og jeg kan endnu næsten høre min far skribe af smerte, da en rotte engang bed ham i fingeren. Havehuset blev kort efter fjernet og med det også rotterne.

Af gamle papirer fremgår det, at i Viby Sogneråds Forhandlingsprotokol nr. 2 den 2. december 1946 var det ved lov af marts 1946 bestemt, at der kunne ydes billige statslån til nybyggeri. Og så tog husplanerne fart.

Min far er jo ikke tegner for ingenting, og huset tegnede han selv, men skulle have det godkendt af en arkitekt. Det fik han hos arkitekt Pilgaard på Kongevej. Tegningen var endda så god, at Pilgaard lod ham slippe for noget af regningen.

I byggeperioden var vi tit på grunden for at følge med i alt det spændende, der foregik, og når det var spisetid, hængte min mor en hvid klud op i køkkenvinduet på Rørdamsvej, så kunne min far se, at nu var det ved tiden at gå hjem.

På det tidspunkt var der kun bebyggelse på Rørdamsvej. Blokkene på Birkedalsvej

og Byvangsallé blev bygget senere. Der, hvor Birkedalsvej og hele Byvængen ligger i dag, var der mark, og der græssede både køer og heste. Så det var tydeligt at se den hvide klud i vinduet.

Midt på sommeren 1947 stod det fineste lille rødstenshus klar til indflytning. 77 kvadratmeter i stueplan og 57 kvadratmeter kælder.

Håndværkerne havde været lige ved hånden. Murermesteren boede ved siden af, tømrermesteren lidt henne ad vejen og malermesteren overfor tømreren.

Og så kunne vi flytte. Vi lånte en trækvogn og kørte så ellers frem og tilbage over marken med vores ting, indtil alt var flyttet. Min hjælp var nok begrænset, jeg var syv år på det tidspunkt. Min søster på et år sad i sin barnevogn og var nok den, der var mest upåvirket af flyttetumlen.

Der var ingen moderne hjælpemidler i huset, som vi kender det i dag. Opvarmningen skete ved en kamin i stuen med riste rundt til de andre rum.

Huset på Hans Tausensvej under opførelse. FOTO I PRIVATEJE.

En brændselshandler i Kongsvang leverede koks i store sække, som så blev hældt ud i et kælderrum. En zinkspand blev brugt til at skovle koks op i, så op i stuen og fylde på kaminen. Næste morgen kunne det være meget koldt, hvis ikke ilden var holdt ved lige.

Senere kom der et kulfyr til, og endnu senere blev et oliefyr tilsluttet huset med deraf følgende varmt vand og et badekar. Indtil da brugte vi badeanstalten ved Elværket, hvor vi sad på en hård træbænk og ventede på, at et bad var klar, og så var min mor, søster og jeg i badekarret samtidigt, hvor vi blev grundigt skrubbet med en tot træuld, og det kunne godt gøre ondt.

Mange mennesker brugte jo at bade på den måde, så for den dame, der hver hele eller halve time skulle gøre baderummene rene, må det have været hårdt.

Når vores tøj skulle vaskes, foregik det ved en stor gruekedel i kælderen fyret op med træ, og så var det i gang med vaskebrættet. Det var hårdt arbejde, og hænderne var ildrøde efter en sådan gang vask.

Min mor brugte sprit og glycerin til sine hænder. Det kunne holde dem nogenlunde bløde og pæne. Senere kom der en vaskemaskine til, og så var problemet med hænderne løst.

Indkøbene i Viby foregik i min barndom hos Brugsen på Kongevej med bog til at skrive op i og så betale senere. En gang om måneden formentlig.

Hos ismejeriet på Skanderborgvej købte vi store stykker is til viktualierummet i kælderen og pisket flødeskum til æblekagen eller citronfromagen om søndagen.

Mange med samme efternavn

Hjemme på vejen var der altid nogle børn at lege med. I de fleste familier var der både to og tre børn, og vi var på samme alder mange af os.

Om eftermiddagen eller om aftenen spillede vi ofte rundbold på vejen. Alle børnene var med til at spille og tit også forældrene.

En pudsigt ting på vejen var, at så mange hed Jensen, så det blev naturligvis til fru tømmeren, fru skrædderen og fru litografen - og selvfølgelig var man De's dengang.

Min mor fotograferet i parken ved Viby Kirke sammen med mig og min lillesøster. FOTO I PRIVATEJE.

En af mine store oplevelser i seks-syv års alderen var en tur til København. Vi skulle modtage mine bedsteforældre, der kom hjem på ferie fra Iowa i USA, hvor de var imigreret til mange år før. De kom sejlene med skibet Batory, som havde været 30 dage undervejs.

Skolegang i Rosenvangskolen

Efterhånden var jeg blevet syv år, det var tid til skolegang, og det blev i Rosenvangskolen - men på dispensation - vi boede nemlig på den "forkerte" side af banelinien!

Udstyret med lysebrun lædertornyster startede min skolegang i 1.B. hos Benny Jacobsen.

Min skolevej var ca. 1 km til fods ad den nuværende Grundtvigsvej, hvor der var kolonihaver, hvor i dag Kaj Munksvej og Vidtskuebebyggelsen ligger.

Et kig hen ad Edisonsvej på vej hjem åbenbarede et stort gavlvindue i et gult hus. Her sad en mand på bordet med korslagte ben og syede! Det var datidens skrædder. Et syn som jeg næsten kan se for mig den dag i dag.

Senere fik jeg en cykel, og med behørig cykeltilladelse kunne skolen så nås på få minutter og lidt lettere end pr. gåben.

Rosenvang Herre- og Dameskrædderi står der vist på skiltet over vinduet med den flittige skrædder.

Svømning hos kaptajn Jespersen

En ting, jeg også husker, er svømmeundervisningen hos kaptajn Jespersen i Svømmehallen i Århus.

Nok affødt af min mors næsten åndenød, hvis hun var ude at bade ved en strand, skulle jeg lære at svømme, og kaptajn Jespersen kunne da også lære alle at svømme, men han kunne bare ikke lære os at blive glade for vand og at få os til at fortsætte med svømningen.

Hans skrappe undervisningsmetoder og megen råben, selvfølgelig på grund af lar-

men fra både vand og børn, kunne skræmme enhver.

Når jeg ikke var til svømning, var en af mine fritidsoplevelser at samle på billeder af den kongelige familie, især de tre prinsesser. Vores dronning og jeg er fra samme år blot med 14 dage imellem os.

Siden starten i 1938 havde mine forældre holdt Billed-Bladet, så der var rig lejlighed til at studere den kongelige familie dér. Men bladet måtte der ikke klippes i.

Samtlige årgange fra første udgivelse og indtil for et par år siden er sirligt pakket ind og ligger på min fars loft i dag.

Det hændte, at jeg fik lov til at købe et

ekstra blad, ellers måtte jeg finde udklip andre steder.

Fra etuder til Glenn Miller musik

Omkring 1953 blev der indkøbt et klaver, og mine forældre syntes, at jeg skulle gå til klaverundervisning. Jeg er ikke sikker på, at interessen for klaverspil var særlig udtalt hos mig, men musik har jeg altid været glad for, og da jeg så lærte musikeren Holger Christensen på Gl. Kongevej og hans evner for spil at kende, var jeg solgt.

Den første tid gik jo med øvelser af enhver art, særlig de berømte etuder skulle man jo igennem, men jeg endte med at

Holger Christensen i en situation, som mange vibyborgere husker ham.

FOTO I PRIVATEJE.

*Det var ikke
ikke de store
beløb, Holger
Christensen
brugte på
reklamer,
Her et "skilt",
der fortæller lidt
om hans
alsidighed.*

Pianist Holger Christensen

Ingemannsvej 47 VIBY Tlf. Kongsvang 180
(Elev af Hr. Pianist Jens Jensen Aarhus)

modtager Elever i Klaverundervisning
saavel Nybegyndere som Viderekomne

Holger Christensens Danseorkester leverer Musik
til alt. Tlf. Kongsvang 180

spille både Glenn-Miller musik og Strauss-
valse.

Efter nogle år dalede min interesse for
klaverspillet dog, og mine forældre beslut-
tede sig for at sælge klaveret og købte et
fjernsyn i stedet!!!

Holger Christensen sagde ellers engang
til mig, at hvis jeg ikke fortsatte med at
spille, ville jeg fortryde det, og det må jeg
give ham ret i den dag i dag.

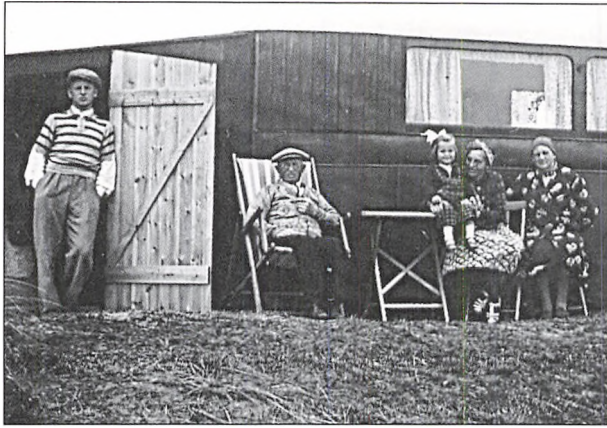
Så vidt jeg husker, spillede Holger Chri-
stensen også hos Møllers Danseinstitut på
det gamle Hotel Viby, hvor jeg i flere år
gik til dans.

Lørdag aften var det så de voksnes tur til
at nyde hans musik, når de gik til bal i
Radio-klubben.

Sommerferie på Fanø

Da mine forældre var fra Esbjerg, var det
meget naturligt at holde ferie på de kanter,
og det var så heldigt, at min fars bror købte
en grund i Sønderho på Fanø. Han fik
fat i en gammel bus, som han indrettede
til sommerhus, og den lånte vi hver som-
mer. Fanø er jo et pragtfuldt sted, og jeg
kommer der stadig gerne.

Den lille Fanøfærge havde nogle meget
stejle trapper, og på en af afgangene til
øen var det min mor, der bar kufferterne,
to store tunge, gammeldags kufferter til 14
dages ophold. På vej ned ad trapperne på
færgen i Nordby gled hendes fod, og hun
kurede på bagen hele vejen ned. Kufferter-
ne beholdt hun i hånden, men to store blå

Ferie på Fanø. Min farbror (stående) havde forvandlet en gammel rutebil til et primitivt, men hyggeligt sommerhus.

FOTO I PRIVATEJE.

mærker forfulgte hende i lang tid derefter. Men vi nåede Sønderho med bussen som planlagt, ad den brede strandvej.

Engang under ferieopholdet lå vi i en grøftkant og ventede på at få et glimt af

Min søster og jeg på Fanø foran sommerhuset med det amerikansk inspirerede navn. FOTO I PRIVATEJE.

Julius Bomholt. Han havde hus i Sønderho, hvor vi også boede.

En anden gang var det Carl Brisson, der ferierede på øen. Han blev også taget lidt i øjesyn. Det var jo prominente personer, så ventetiden i grøftkanten ved vejen afandt vi os gladeligt med.

Disse dejlige sommerferier som barn fik selvfølgelig en ende, og også skoletiden var ved at være forbi, mens ungdomsårene meldte sig med spekulationer om, hvad man kunne tænke sig af uddannelse, og om man måtte forlade Viby.

Men barndomsårene i Viby vil altid have en stor plads i erindringerne, og bortset fra en kort årrække har jeg altid boet i Viby, og har de sidste 20 år endda boet på toppen af Viby.

Jeg har også hørt mange sige, at er man født i Viby og flyttet derfra på et tidspunkt, vender man altid tilbage før eller senere.

Maj '45

De følgende otte sider fortæller lidt om, hvordan de historiske dage for 60 år siden oplevedes i Viby.

Til højre: Troels Ravn foran Viby Politistation.

Herunder: Kongevejen.

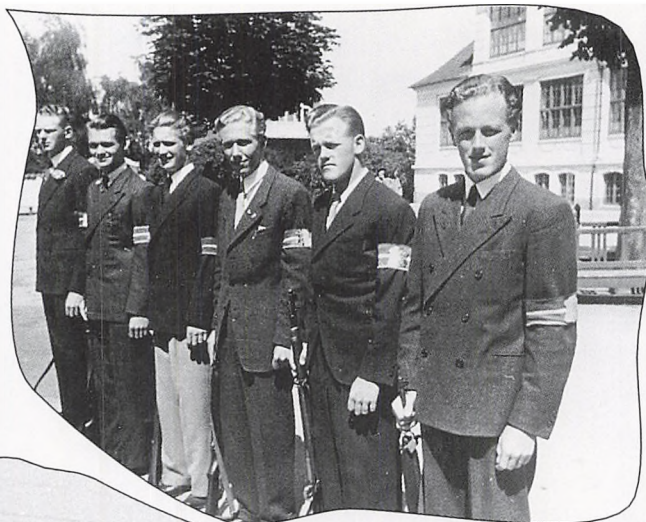

Til højre: Seks modstandsfolk på række og geled i skolegården på Viby Skole.

Fra venstre: Poul-Erik Poulsen, Knud Nør-gaard, Svend Ejby Larsen, Børge Jensen Foxdal, Karl Emil Jacobsen og Troels Ravn.

Herunder: Foto taget fra Kongevej 3. Her ser man de længe ventede englændere rulle ned ad Horsens Landevej og ind til en varm velkomst i Viby.

Modstandsbevægelsen i Viby klar til udrykning. Man skal måske ud at hente personer, man mistænkte for at være kollaboratører eller værnemagere.

Herunder: Her venter man vist stadig - man kan næsten se stilheden.

Selv om det er i maj måned, er det nok halvkøligt, for alle mændene har hænderne i lommen!!!

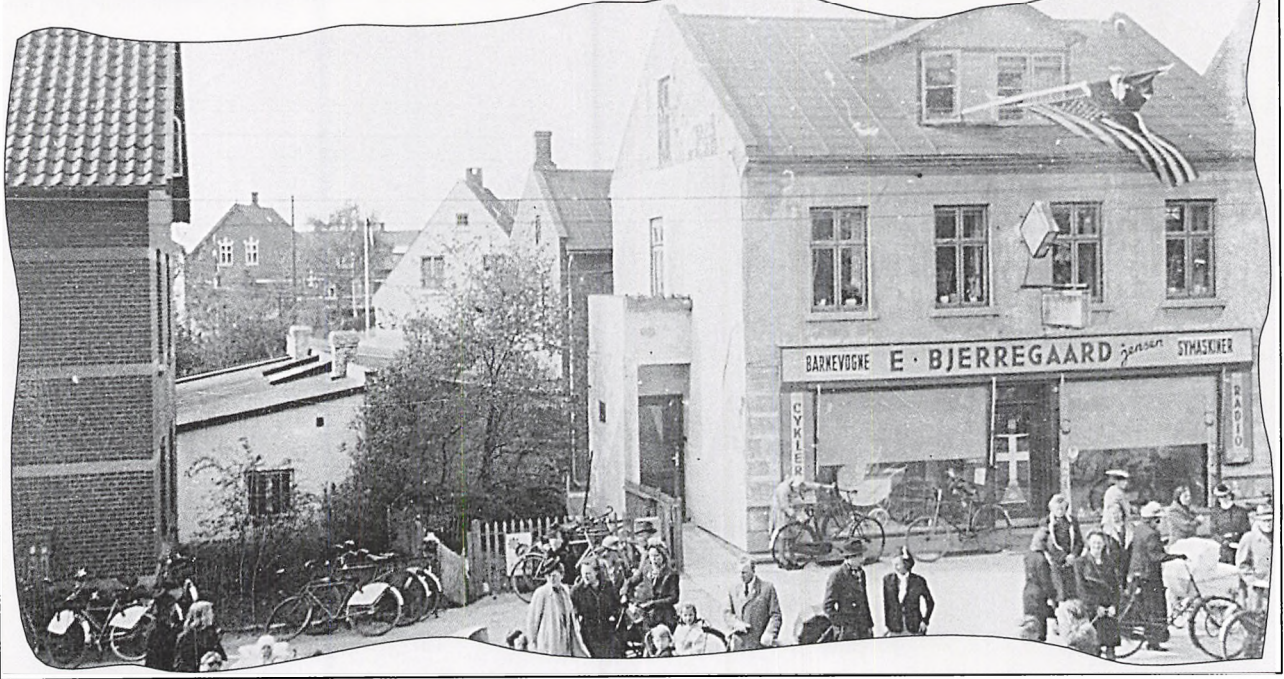

Frihedskæmpere klar til nye opgaver.
Fra venstre: ?, Peter Christensen,
Viggo Johansen, Svend Jacobsen, Kell
Jacobsen, Karl Andersen, Jens
Kristensen, ?, Tage Kirring, ?.

Kongevej 8. maj. Englænderne er lige
kørt ind mod Århus. Fru Kyed Nielsen
har taget billedet fra sin lejlighed på
Kongevej 2.

Folk står og snakker lidt, men man er
så småt på vej hjem til aftensmaden.
T.v. ses malermester Poul Poulsens
ejendom med værksted. I baggrunden
huse på Vestergaardsvej.

1. Fra venstre. Overbetjent N.K. Christiansen, Kaj Nielsen, ?, ?, ?.

2. Optog med modstandsfolk, blæseorkester og Viby Sangforening gennem Viby i de glade majdage.

3. Modstandsfolk på bevogtningsopgave, muligvis ved Thors Mølle. Fra venstre: Viggo Johansen, Tage Kiring, Kell Jacobsen og Peter Christensen.

4. Kongevej 24, foran Viby Tapet- og Farvehandel. Her venter man nok også på englænderne.

*De fem besættelsesår
må have været vanske-
lige for servicestatio-
nen. Herren med hat
og overfrakke er gart-
ner Alvin Birkefelt.*

*Der er ingen oplys-
ninger om dette bille-
de. Men mon bussen
ikke har været brugt
til at hente koncentra-
tionslejr-fanger hjem?*

Personerne er det ikke lykkedes at identificere, men lastbilen er en International fra 1934 med gengas og tilhørte Brødrene Sørensen på Nordbyvej.

Essotanken var åbenbart lidt af et samlingssted. Den kvindelige cyklist er så optaget af de med hænderne i lommen samtalede herrer, at hun helt glemmer at bruge cykelstien. Måske bliver fotografen offer for en påkørsel om lidt!

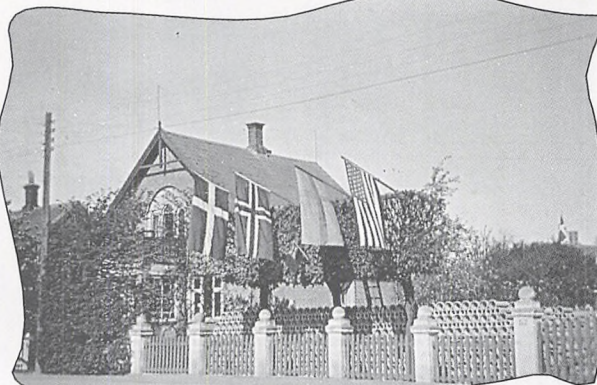

I Kongsvang var man også mødt op for at modtage englænderne.

Herunder ses landevejen med Magdalenemøllen i baggrunden.

Til højre folkemængde ved den gamle viadukt, og hos N.K. Nielsen, Skanderborgvej 120, havde man fundet de store flag frem.

Fra arkivet:

Husmandsstedet "Egebæk"

Ejendommen lå på en udstykning fra Øllegaarden og var en følge af ekspropriationen ved anlæggelse af Odderbanen i 1890. Da var der opstået nogle hjørner, som lå dårligt for Øllegaarden, og som derfor blev solgt fra, bl.a. jorden, som Egebæk blev opført på.

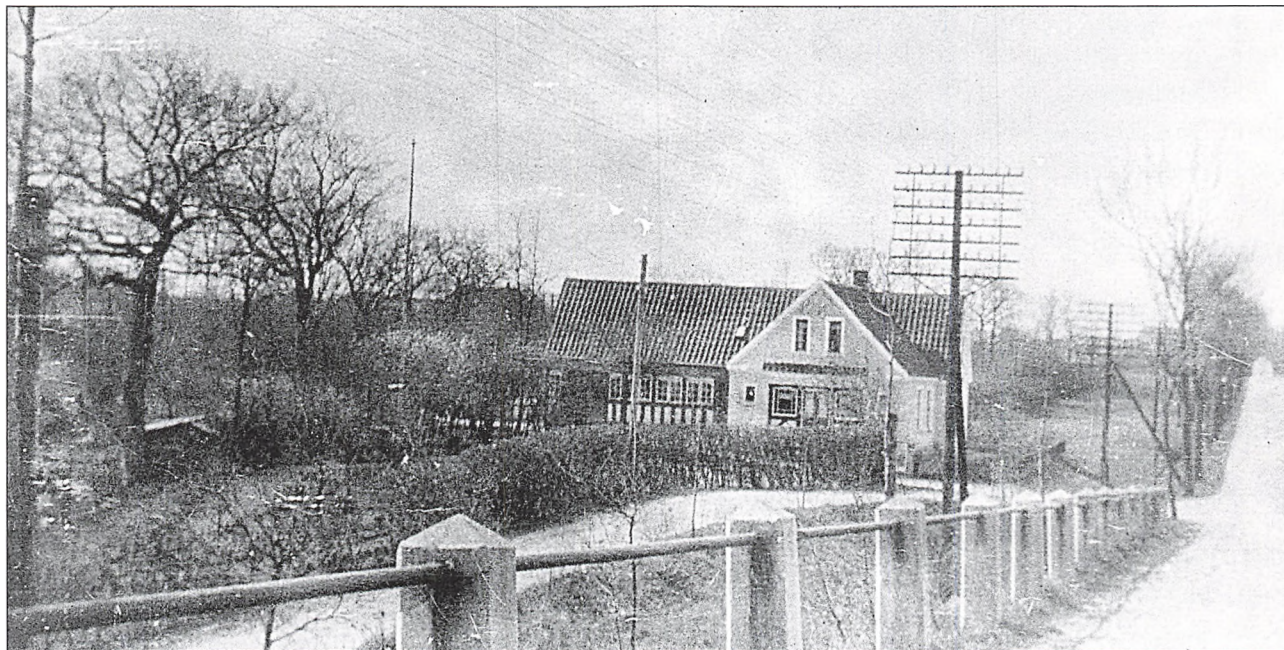
Som det ses på fotografiet, lå Egebæk tæt

ved Skanderborg landevej, dér hvor vejen var ført over jernbanen (DSB) i 1916, seks km fra Århus. I det fjerne fortoner landevejen sig - derude ligger Hasselager.

Fotografiet er vel fra 1930 eller før.

På den modsatte side af landevejen lå banevogterhuset og gartneriet Frydenslunds marker.

Man kan undres over Egebæks byggestil; på den ene side bindingsværk, der meget vel kan være fra 1890'erne - og tilbygningen med veranda, høje sprossevinduer og tegl på tagene. Det tyder på, at der er nogen, som har haft andre planer med bygningen og de to tønder land; måske en person, der havde haft en drøm

og som havde tjent nogle penge i "Gullasch-tiden"...

Ved vejgrøften var placeret et skilt, hvor Kongelig Dansk Automobil Klub fortalte om en lægekasse i banevogterhuset.

Skiltet henviste vejfarende, der var forulykket, til nærmeste "Katastrofefost"; den var så i banevogterhuset, der lå over for Egebæk (som banevogterhus var det nedlagt i 1916).

En katastrofefost var et sted, hvor der var anbragt forbindingskasse, tæpper m.v. Telefon var der ikke, men man kunne i det mindste henvise til en.

Det var en humanitær tanke, der lå bagved. Sidst i tyverne var ulykker, hvor biler var årsagen, vokset voldsomt. Bilorganisationerne K.D.A.K. og F.D.M. fandt så på katastrofeposterne.

Zoneredningskorpset kom med deres egne "poster" i 30'erne (300 stk).

Sammen med "Røde Kors" blev der oprettet et katastrofefond, som fik til opgave at veligeholde og tilse posterne.

Ejer af Egebæk var fra sidst i 20'erne til hen i 30'erne Marinus og Augusta Sørensen. Lad os derfor se, hvad Augusta Sørensen skriver om den tid:

"Den 1. marts 1928 købte vi en ejendom på Viby mark, ca. to tønder land. Vi havde et stort hønseri, ænder, gæs og duer. En overgang havde vi også to køer og en del grise. Marinus kunne selv slagte en gris til vores eget behov. Resten fedede vi op til

salg til slagteriet. Mælken gik til mejeriet Vesterbro.

Vi afsatte æg til mange faste kunder, resten gik til Brugsforeningen. Vi solgte også en del fjerkræ.

Marinus måtte slå græs på vejgrøfter og baneskråninger, der var nemlig for lidt jord at dyrke, så der var ikke foder nok til dyrene.

Han passede derudover sit arbejde på F.D.B., vi kunne ikke klare økonomien med det, ejendommen kunne give.

Vi boede på ejendommen fra 1. marts 1928 til 1. december 1935, da købte vi hus på Monradsvej i Viby."

Alphons Grosser købte Egebæk i 1936, og sidst i 50'erne blev ejendommen nedrevet på grund af udvidelsen af landevejen. Grosser byggede så en ny ejendom længere inde på sin mark.

Dér havde han stort hønsehold og fjerkræslagteri.

I dag er der på ejendommen noget med automobiler, og den ligger på Viaduktvej.

Da fotografiet af Egebæk er fra Augusta og Marinus Sørensens tid og foræret til arkivet af slægten, bør det nævnes, at Augusta Sørensen kunne fejre sin 102 års fødselsdag den 21. april 2004.

Foto og oplysninger, der ligger til grund for artiklen, er foræret Viby lokalhistoriske Samling af Birgit Magnussen, Tranbjerg.

Finn Zachariassen

Fragmenter fra mit skoleforløb

Finn Zachariassen er født i december 1938 og var tidligere ekspeditionssekretær i Århus Kommunes tekniske forvaltning.

I dag er han tilknyttet Århus Stiftstidende som lokalskribent i Kolt/Hasselager og har i tidligere årgange af Viby bogen skrevet artiklerne "En rædselsnat i Viby – oktober 1944" (2002) og "40 år med badeanstalt i Viby" (2003).

Et strejftog gennem årene 1946 – 1956 om min tid som elev på Rosenvangskolen, om lærerne og deres særpræg, kammeraterne og den tids moral og bornerthed. For de fleste af os en lykkelig tid i fred efter årene med krig og rædsler.

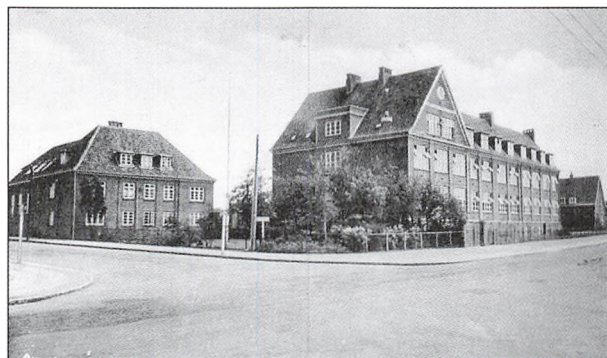
Et nyt kapitel i mit liv begyndte 1. marts 1944, da jeg med min mor og far flyttede fra Ivar Huitfeldts Gade på Trøjborg til huset Brorsonsvej nr. 3 i Viby, som mine forældre havde købt tidligere på året. Tyskerne sad på fjerde år som besættelsesmagt i Danmark, og modstanden mod dem var hastig stigende. Sabotage, mord,

schalburgtage og likvideringer var efterhånden hverdagshændelser.

Skolestarten

Krigen blev da også årsag til, at min planlagte start i skolen blev forsinket et år, fordi besættelsesmagten havde beslåglagt Rosenvang Skole til indkvartering af tyske soldater.

Viby Kommunes Skolevæsen gennemførte på dette tidspunkt al undervisning på Viby Skole og i tilfældige lokaler i andre mere eller mindre til formålet egnede bygninger. Der var tale om skolegang efter en nødplan, og både formiddage og eftermiddage var skemalagt.

Rosenvangskolen 1946. FOTO I PRIVATEJE.

Især min mor ville gerne have mig i Rosenvang Skole. Skolen havde et godt omdømme, og blev lokalt opfattet som et bedre tilbud end Viby Skole.

Alt i alt en påstand, som ikke havde noget som helst hold i virkeligheden. Begge skoler havde ganske fortræffelige lærerkræfter, men når en sådan opfattelse overhovedet kunne opstå, så kunne det måske hænge sammen med, at Viby i høj grad var en arbejdernes by, og at Rosenvangskolen fik en del af sine elever fra de nye villakvarterer i Kongsvang og Fredensvang. Så mon ikke spiren til påstanden er lagt i disse villakvarterer.

Mange forældre og mine med blev af Rosenvang Skoles leder, Regner Pedersen, dengang med titel af overlærer, rådet til at udsætte skolestarten for årgang 1938/39, da han var af den klare opfattelse, at det hele ville se ganske anderledes ud et år senere.

Samme klasselærer gennem ti år

Det gjorde det, og med fred i landet og uden tyskere begyndte hele tre førsteklaser, 1a, b og c i Rosenvangskolen 1. april 1946. Jeg kom i c klassen og fik Rie Riis som klasselærer, og det skulle siden vise sig, at hun for nogle af os blev vores klasselærer gennem alle ti år og endte med at føre os op til realeksamen i 1956.

Hun var på mange måder en ganske anderledes lærer, eller lærerinde, som vi sagde dengang, end flertallet af den kvindelige

del af lærerstaben i 1946 på Rosenvangskolen.

Blandt lærerinderne var der mange frøkener. Velbegavede ugifte kvinder, som havde valgt lærergerningen, fordi de naturligvis skulle klare dagen og vejen selv.

Rie Riis var en modpol i den sammenhæng. Hun var gift, mor til to børn, et sted i tyverne og så godt ud. Hun viste sig også siden at indeholde mange kvaliteter. Jeg havde hende i både dansk og tysk, og mange af hendes elever sender hende sikkert af og til en venlig tanke. Hun nyder i dag sit otium i sit hus i Holme.

Hun var også i stand til selv at styre de børn, som var en smule utilpassede, og man mærkede aldrig på hende, at hun havde favoritter blandt os. Hun var i skoletiden forældrenes forlængede arm. Hun ønskede, at vi skulle opføre os ordentligt, og der var kraftige irettesættelser til dem, som faldt uden for hendes normer for god opførsel. Det var såmænd stort set de samme normer, som mange af os siden har ønsket i forbindelse med de børn, vi selv siden fik.

Spanskrøret sjældent i brug

Nogen sort skole vil jeg ikke påstå, vi gik i, men lærerstaben opfattedes som autoriteter, og afstanden mellem elever og lærere var i nogen grad med til at forstærke en vis frygt for nogle af lærerne. På den anden side havde visse lærere nok også interesse i at fastholde det indtryk, at de

var strikse, og at eleverne havde at høre efter, og gøre som der blev sagt.

En morgen i femte klasse i forbindelse med den obligatoriske morgensang gik det imidlertid galt for nogle af mine kammerater. I skoleinspektørens fravær var dagens "fadervor" overladt til lærer Willelsen, skolens ældste lærer. Fadervoret lød ganske anderledes, når det blev fortolket med hans særprægede dialekt, end når skoleinspektøren bad det. Alle kæmpede for ikke at flække af grin, men tre af drengene i min klasse blev taget i at fnise. Tre rap i bagen til hver med skolens spanskrør, der i dagens anledning blev støvet af. Dommen blev eksekveret på lærerværelset, men den var hamrende uretfærdig, for situationen var altså morsom, selvom det naturligvis ikke var tilsigtet.

Fra lærerstaben husker jeg lærere som N. Chr. Hansen, J.P. Jensen, R. Ankjær, Regner Nielsen, H.C. Rasborg, A.J. Albertsen, J.U. Willelsen og P. Edsen Johansen. Sidstnævnte blandt eleverne kaldet Bedde Johs. I mellemkolen kom yngre lærere som Knud Hansen og Poul Askgaard til.

På spindesiden var der frøknerne Benny Jacobsen, Else Dahl, Nanna Mogensen,

Ved en sommerfest på den tidligere Viby Stadion på Grundtvigsvej i 1949 til fordel for Viby skolernes hytte i Dakbjerg havde en tegner lavet karikaturtegninger af nogle af lærerne, som elevernes mod betaling kunne skyde til måls efter. En af tegningerne var af den navnkundige Anna Rasmussen alias Grine Ras. Som det gode menneske hun var, havde hun stillet sig til rådighed i den gode sags tjeneste. Jeg håber, at min omtale af hende genkalder et lidt andet billede for de, der har kendt hende, end hvad karikaturtegneren her har valgt at fokusere på.

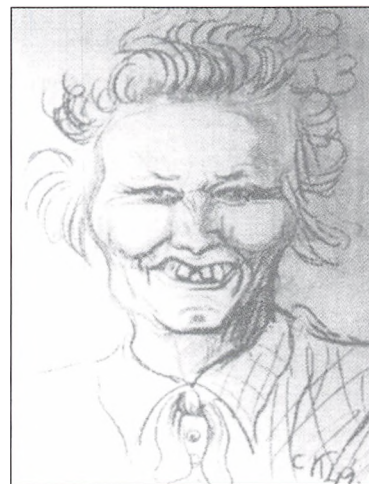
Anna Rasmussen samt fruene Rie Riis, Myrtle Langballe og Gerda Møller.

Øgenavne

Frøken Anna Rasmussen huskes og omtales i dag af alle som Grine Ras, men selv om det at tildele lærerne øgenavne hverken var almindeligt og da slet ikke acceptabelt blandt de øvrige lærere, så kommer jeg i en beretning fra min skoletid ikke uden om Bedde Johs. og Grine Ras.

P. Edsen Johansen fik sit øgenavn som følge af sin ringe højde. Han var tilmed en spinkel mand, og mit kendskab til ham indskrænker sig til hans virke som fast gårdvagt eller gårdinspektør, en titel som vist nok medførte et fast tillæg til månedslønnen.

Set fra os elevs synspunkt var han ingen ideel lærer at have gående ude i frikvartererne. Vi kunne aldrig se, hvor

han var, for han kunne snildt gemme sig bag en gruppe elever fra 1. mellem. Pludselig var han der og slog ned på de gøremål, som vi havde gang i, hvis vi var udenfor de tilladte normer. Hans skideballe sluttede altid med en af hans hjemmelavede betegnelser for en uvorn knægt eller tøs som f.eks. flabøre, skvatøre, møjøre eller noget andet, men altid efterfulgt af -øre.

Han var en slags dr. Jekyll og mr. Hyde. Han var musikalsk og spillede både orgel og violin, og i klassen var han venligheden selv. Men når han trak i overfrakken og alpehuen og begav sig ud i den friske luft i frikvartererne, så lynede øjnene og skarpretteren kom op i ham.

Frøken Anna Rasmussen alias Grine Ras var kommet til Rosenvangskolen i 1930, og havde fået sit øgenavn fordi hun havde et markant og højt grin. Dertil kom, at hun både afsluttede de morsomme episoder og skideballeerne på samme vis - altså med sit berømte grin.

Det kunne aldrig falde mig ind at lave grin med hende, hverken dengang eller med hendes eftermæle. Jeg havde hende til husgerning, og jeg elskede hende, men hun var i sig selv en morsom person, og hun gjorde bestemt ikke et klap for at være det modsatte. Hun var intelligent, modig, dygtig, elskelig og så sagde hun lige præcis, hvad der passede hende uden hensyn til hvem.

Smuk kan man ikke kalde hende, men

farverig og ofte klædt i spraglede kjoler, eksotiske sandaler, og så kunne håret været farvet både rødt, violet eller hvad hun nu kunne finde på.

Jeg husker, da jeg var oppe i mundtlig dansk til realeksamen ved Rie Riis med en beskikket censor fra en anden by. Grine Ras var, som det jo var tilladt, inde i lokalet for at høre min eksamination. Jeg syntes, det gik godt, og da vi kom ud på gangen, hviskede hun til mig: - Det var fint, du får mg kryds, som vel ca. svarer til 10 i nutidens karakterskala.

Da karakteren blev bekendtgjort af Rie Riis, lød den på et mg, altså en karakter lavere, hvilket udløste følgende udbrud fra Grine Ras: Det er fanden mig for lidt. Det var naturligvis ikke en behagelig situation for min klasselærer, som på den ene side måtte slås med en tilsyneladende urimelig streng og negativ beskikket censor og på den anden side blev irettesat i alles påhør af en yderst kompetent kollega i faget dansk. Rie Riis forsvarede naturligvis den givne karakter, mens Grine Ras forlod stedet hovedrystende og med et langstrakt nej og den velkendte latter, som i situationen lød ret hånlig.

Mange år senere betroede Rie Riis mig, at vi generelt fik for lave karakterer den dag, fordi kemien mellem eksaminator, elever og censor ikke var god, men så var det jo rart at tænke på, at der var en person som Grine Ras, som havde mod til at sige sin mening. Den kom jo faktisk til at

stå som en opbakning til både Rie Riis og os andre.

Ved vores eksamen i husgerning skulle vi lave en flot middag på tre retter. Suppe, kødret og så en vingelé som dessert, vel at bemærke med rigtig vin i. Skoleinspektør Regner Pedersen og vore forældre var inviteret til et flot dækket bord.

Regner Pedersen, som det pæne menneske han var, holdt en flot tale for Anna Rasmussen og roste den indsats, hun gennem årene havde udøvet for at bibringe unge piger og drenge indsigt i de huslige pligter, til gavn senere i livet.

Han sluttede med på forældrenes og egne vegne at takke for en dejlig middag og især den vidunderlige vingelé. Talen

blev præcis på dette sted afbrudt af Grine Ras: - Det kan De jo slet ikke tillade Dem at sige, for De er jo afholdsmand. Og så grinede hun. Regner Pedersen tog det med et smil og et skuldertræk, og vore forældrene morede sig også, dog mere behersket.

Sådan var Anna Rasmussen.

Den æres, som æres bør

En anden lærer, som fik en væsentlig indflydelse på min skoletid, var H. C. Rasborg. Vi havde ham i mellemskolen til regning, matematik, fysik og naturfag. Jeg husker ham som knalddygtig, med stor autoritet og med lidt militærisk anstrøg. Han havde sine egne ritualer, når vi kom

Klassen 5 c fotograferet i 1950, inden vi blev delt i mellemskoleklasserne. Siddende i første række f.v.: Etti Jensen, Henny Jensen, Conny Iversen, Rita Kirkegaard, Inger Birte Johansen, Ingefred Graversen, Karen Paludan, Ragnhild Christensen, Inge S. Olesen, Alice V. Hansen. Stående i midten f. v. Jørn Fuglsang, Torben Jensen, Kirsten Nielsen, Oda Knudsen, Jytte Knudsen, Erna Petersen, Jytte Madsen, Egon Kristiansen, Henning Lystager. Bagest f.v. Rie Riis (klasselærer), Finn Poulsen, Bjørn Thomsen, Per Dombornowsky, Jørn L. Petersen, Finn Zachariassen, Jørgen V. Petersen, Benny Jensen. Pigerne efternavne er, som de hed dengang.

FOTO I PRIVATEJE.

ind i klassen. Når han nåede hen til kateteret og lagde sin taske, sagde han altid: - Så står vi ret! Og så stod vi alle som fastfrosset til stedet, uanset hvor langt man var nået i retning mod sin egen plads. Så fulgte et: - Sæt jer ned! Og så fandt man pladsen i en fart og fik bøgerne frem.

Et af hans andre ritualer var, at han elskede frisk luft, og de øverste vinduer åbnede han straks ved timens start via de ganske specielle vinduesåbnere, som man kunne betjene nedefra med et håndtag. Når en af os nyste, gik han straks hen og lukkede vinduerne til igen. Denne procedure kunne gentage sig flere gange i en undervisningstime.

Han kunne godt finde på at sende os hjem med en drilsk regneopgave, som vi skulle prøve at løse til næste time. Der var af og til en fælde i opgaven, som ingen af os rigtig havde forudsætninger for at løse. Ikke engang hans egen søn Steen, som gik i vores klasse, kunne hente hjælp derhjemme.

Jeg havde imidlertid en trumf i baghånden. Min far var en fabelagtig god regner, som elskede den slags udfordringer. Han havde som dreng gået i Roslev Realskole, og i forbindelse med et af Rasborgs drillestykker brugte min far to timer af sin nattesøvn på at finde løsningen. Han purrede mig kl. 5.30 næste morgen og gav mig instruktion i løsningen og viste mig, hvor fælden i regnestykket var.

Ved gennemgang af stykket skrev Ras-

borg løsningen på tavlen og fortsatte bevidst ind i regnestykkets fælde. Det fik mig omgående til at række fingeren i vejret i opposition mod, at han viste den forkerte løsning. Han gav mig kridtet og bad mig gøre stykket færdigt, hvilket jeg gjorde uden det helt store besvær.

Så tog Rasborg atter over, og jeg fik besked på at blive stående ved tavlen. – Det er nemlig rigtigt, som Finn viste jer her, for der er nemlig en fælde. Og så forklarede han, hvor i stykket den lå.

Jeg har nok solet mig lidt rigeligt i succesen, men Rasborg fik mig hurtigt ned på jorden igen, da han bad mig hilse min far og fortælle ham, at han var den bedste til at regne i 3. mellem XA. Han kendte godt min far og vidste, hvorfra min viden kom, så æres skal selvfølgelig den, som æres bør.

Pigernes anatomi og de bare drenge

Rasborgs søn, Steen, havde klassens suverænt bedste hoved, men jeg husker en bestemt episode, hvor han og jeg diskuterede vildt, hvordan det nu forholdt sig med en piges mere intime anatomi.

Barken på et af skolens birketræer og en lommekniv var de nødvendige hjælpemidler til at skabe et tværsnit af, hvordan vi forestillede os, at pigerne nu engang var indrettet.

Et par af pigerne havde kigget os over skulderen, og de vred sig af grin. Vi havde bevæget os ind på et felt, hvor vi var rene

novicer; men egentlig var vi undskyldte, for seksualundervisning i 1954 på Rosenvangskolen fandtes ikke. Alt hvad jeg vidste om piger var, at de i puberteten udviklede mere underhudsfedt end os drenge, og at de var fritaget for gymnastik, når de en gang om måneden havde "det" - og at "det" kunne gøre ondt. Ak ja! Det var den gang i de bornerte halvtredsere.

En dag havde vi drenge stor badning i gymnastiktimen. Det skete engang imellem, at vi i stedet for gymnastik blev grundig vasket, for der var mange familier, som ikke havde badeværelse i hjemmet.

Alle drengene fra de to mellemskoleklasser af samme årgang blev inddelt i badehold med ca. fem elever pr. hold. Mens første hold fik vasket fødder siddende i en række på en lav bænk ved brusere i fodhøjde, fik hold to et regulært brusebad. Så byttede holdene rundt, og så gik det slag i slag, indtil alle var blevet grundig vasket.

Den pågældende dag havde vores gymnastiklærer Niels Chr. Hansen overladt badningen til os selv, da han havde andre gøremål at udføre. Vi måtte godt gå ind i gymnastiksalen og fordrive tiden, når vi havde badet. En fem, seks af mine kammerater havde indgået et væddemål om, hvem der hurtigst og splitternøgen kunne kravle op i et tov og røre med hånden på gymnastiksalens loft.

Som aftalt så gjort, men nu var der altså lige det, at udenfor i skolegården passerede en lærerinde med en de såkaldte små

klasser. Vinduerne til gymnastiksalen sad så højt, at man ikke kunne se ind ad dem, men en fem seks nøgne drenge højt til vejrs i tovene kunne ses udefra, og så var fanden løs. Niels Chr. Hansen var rasende, men som jeg husker episoden, så var der ingen af os, som havde set, hvem de formastelige var, så det endte i en stor kollektiv skideballe.

Da Goliat faldt

Vi havde en stor stærk dreng i klassen, og tidspunktet var 3. mellemskoleklasse. Han havde for vane at tyrannisere mange af os andre med hårde slag mod vore overarme. En "lammer" betegnede vi den slags stød. Jeg var meget bange for den knægt, og var da også ind imellem et af hans ofre.

En dag, da han slog løs på min overarm, fik jeg af ren og skær angst fat i hans ene arm, og som en anden hammerkaster fik jeg ham i slyng med en vis kraft. Jeg var klar over, at hvis jeg slap ham, var der flere øretæver i vente, så jeg holdt bare fast og fortsatte med slynge ham rundt.

Jeg var heller ingen lille fyr, så han var nødt til at flytte sine fødder i et vist tempo for at holde balancen. Pludselig bragede han panden ind i en af de støttepiller af træ, der bar de læskure, som var i skolegården, før den nye del af skolen blev bygget et par år senere.

Klassens stærke dreng røg på halen og forsøgte uden held at komme på benene igen. Tungen hang ud af hans mund, og

hans øjne rullede som et display på en enarmet tyveknægt. En bule på størrelse med et hønseæg voksede ud af hans pande i løbet af få sekunder.

Jeg husker, at jeg frygtede, han var ved at dø, men hverken han eller jeg havde bemærket, at vi var kommet så tæt på støttepillen. Jeg kan endnu se ham stå og vakle med den ene hånd med hans nedbidte negle dækkende over det store hønseæg af en bule i panden, støttet af et par af de andre klassekammerater.

Jeg regnede med, at episoden fik følger for mig både fra lærerne og siden et lag tæsk fra klassens stærke dreng. Men der skete ingenting. Den lærer, vi havde i

timen efter, bemærkede, at det da var noget af en bule. han havde fået, og så var den ikke længere.

Klassens stærke dreng holdt sin kæft, men han betroede en af de andre drenge, at han ingen erindring havde om, hvad der var sket. Det skal nok passe, for jeg har siden erfaret, at et hårdt slag i hovedet medfører et kort hukommelsestab af sekunderne inden stødet mod hovedet. Et par af de andre skolekammerater fortalte ham, at jeg havde sendt ham omkuld med en lige højre midt i panden.

Han rørte mig aldrig siden, og så vidt jeg ved heller ingen andre, og nogle få måneder senere forlod han skolen til fordel for

Et herligt billede fra 1955 af real a klassen, som forlod Rosenvangskolen 1. april 1956. Siddende forrest f. v.: Ellen Høeg, Jytte Knudsen, Hanne Kolby Jensen, Alice Jensen, Rita Kirkegaard, Erna Petersen, Ulla Bossow, Oda Knudsen. Stående i midten fra venstre: Klasselærer Rie Riis, Finn Warhuus, Karen Paludan, Anne Grethe Frausing, Birthe H. Christensen, Bjørn Thomsen, Aage Jenshøj, Christian Ehrenrich, Stående øverst f. v.: Jørgen V. Petersen, Lenhart Holbrok, Finn Zachariassen, Henning Lystager og Steen Rasborg.

FOTO I PRIVATEJE.

en læreplads. Hans exit fra klassen havde naturligvis ikke noget med den dag at gøre, hvor han blev fældet som en anden Goliat. Han havde vist længe været skoletræt, og jeg har faktisk aldrig mødt ham siden.

Sådan endte mit skoleforløb

Nogle af mine kammerater fra starten i 1946 fulgtes jeg med gennem samtlige ti år, og vi sluttede i 1956 med realeksamen, som dengang var en god basis, når man skulle vælge uddannelse. Andre havde forladt klassen året før med det, der hed mellemskoleeksamen, som der bestemt også var gode muligheder i.

En del af mine kammerater fra de første fem skoleår gik over i den fri mellemskole, hvor ordet fri dækkede over, at der ikke var en afsluttende eksamen. Der var jo også en del af eleverne, som ikke brød sig om al den læsning, men hellere ville ud af skolen og i lære i et eller andet fag.

Nogle af skolekammeraterne har jeg ikke set siden skoletiden. Andre har jeg mødt i forbindelse med både 25 og 40 års jubilæer. Enkelte møder jeg jævnligt.

Desværre er der også en del, som ikke lever mere, også nogle af dem, som hørte til blandt mine rigtig gode legekammerater.

Jeg har mange flere indtryk fra mit skoleforløb, end jeg kan få med i denne beretning om skolefagene, personerne, omgivelserne og hvad der var den tids sær-

præg, men jeg vil slutte med første vers af en sang, som jeg skrev til mine lærere og kammerater i forbindelse med vort 25 års skolejubilæum i 1981 på melodien: Det var på Frederiksberg.

Husker I vor skoletid,
husker den så nøje,
lærte alt med vældig flid,
verber vi sku´ bøje,
dansk og tysk og geografi,
grænser vi ku´ lære
samt historisk roderi,
Christian den fjerde.
Vore lektier kunne vi,
det er ganske givet,
af og til lidt terperi,
man var ikke pivet,
ja det hele husker vi,
og vi stemmer i

Det var i Rosenvang,
vi lærdom fik.
I dag vi føler trang
at kaste blik
tilbage til dengang,
vi sammen gik.
Det var i Rosenvang,
vi lærdom fik.

**LOKALHISTORISKE
FORENING**

Foreningens logo er designet af Leif Nielsen, Hasselager

Anna-Lise Rasmussen

”Hjemme” - det er i Viby

Anna-Lise Rasmussen er bosat i Hoptrup i Sønderjylland, men født på Frederiksbjerg i Århus. På opfordring fra Viby lokalhistoriske Forening har hun fortalt om sin tid i Viby og om hendes mands arbejde som kusk ved Viby Brugsforening 1941-45.

I perioden 1941-65 har min mand og jeg (Aage og Anna-Lise Rasmussen) boet i Viby, men selv om vi flyttede til Sønderjylland i 1965, er Viby blevet ved med at være ”hjemme” for os, og naturligvis blev Aage også bisat på Viby Kirkegård, da han døde i 1998.

Efter endt soldatertid 1939-40 havde Aage, der var født på en gård i Foldby, tabt lysten til landbruget og ville gerne til byen. Hans søster og hendes mand, Margrethe og Valdemar Pedersen, var blevet bestyrerpar hos vognmand Kristoffersen på Nordbygaard i Viby, hvor de befandt sig så godt, at de blev der indtil pensionsalderen.

Aage syntes også godt om Viby, så han slog sig ned dér og fik ret hurtigt arbejde som kusk ved Viby Brugsforening i krigsårene 1941-45.

Brugsforeningen blev styret med stor myndighed af uddeler Brandt, som boede med sin familie i lejligheden over butikken. På loftetagen var der også værelser til personalet.

Aages arbejde bestod i at bringe varer ud til kunderne i det store opland, tage mod betaling og navnlig rationeringsmærker, holde orden på lageret, hjælpe med afvejninger (dengang vejedes alt af, mel, sukker og gryn) og hente foderstoffer og brændsel (koks og briketter) på havnen.

Pasning af hestene helt og holdent, hørte selvfølgelig også med til arbejdet, og det var en stor glæde for Aage, der holdt meget af heste.

Om sommeren kom hestene efter arbejdstid på græs på Stenkildegaards eller Nordbygaards enge. Ved at holde hestene i tøjret, kunne Aage cykle frem og tilbage med dem.

Det er mit indtryk, at de unge mennesker i Brugsen havde et rigtig godt sammenhold, og da uddeler Brandts søn blev gift, var Aage og flere af personalet da også med til at servere ved festen.

Det var almindeligt dengang at spise på

*Fru Jepsens pensionat på Bernstorffsvej 7.
Forrest fra venstre ses hr. Jepsen, fru Jepsen og
datteren Inge. Hunden hed Pjevs.*

pensionat. I Viby har jeg kendskab til to pensionater, nemlig fru Jepsens på Bernstorffsvej og fru Sørensens på Ormslevvej. Aage har spist begge steder, og der blev trods rationering på næsten alt serveret god og rigelig mad.

I 1945 forlod Aage Viby Brugsforening, idet han havde fået ansættelse på FDBs lager på Vesterbro Torv i Århus. Lageret

blev senere flyttet til det store centrallager i Viby. Samtidig med flytningen var han så heldig at få et værelse på Stenkildevej 4 hos Henry Lauritzen (far til den senere boghandler Palle Lauritzen).

Ved moderniseringen af ejendommen i 1953, hvor der bl.a. blev indlagt fjernvarme, blev også tre værelser på loftet slået sammen til én lejlighed, som Aage blev tilbudt. Det var jo som at vinde i lotteriet, for også dengang var der mangel på lejligheder.

Vi blev gift i 1954, og min tid i Viby startede i den lille, hyggelige lejlighed med skrå vægge og toilet på gangen fælles med de øvrige lejere, hvad ikke var usædvanligt på den tid.

At være husmor dengang var meget anderledes end i dag. F.eks. foregik storvask i begyndelsen med kogning i gruekedel, derpå vask i lejet Ferm vaskemaskine, dengang noget meget moderne. Også støvsuger lejede vi for et par timer hos skomageren på Kongevej.

Indkøb måtte foregå dagligt, for vi havde ikke køleskab til opbevaring af madvarerne.

Forretningerne, flere af samme slags, lå tæt på begge sider af Kongevej: Fire slagtere, tre købmænd plus Brugsen, to bage-re, mælkeudsalg med mælkevogn, der

kørte fra hus til hus, fiskeforretning, gartner, kiosker, manufakturhandlere, isenkram og mange, mange flere. Hver ting i sin butik, og ikke som i dag med de store indkøbs-centre med deres mange tilbud.

Når man handlede, blev man venligt betjent og fik som regel en lille snak - de handlende kendte jo deres kunder. Tog det mon så meget længere tid - eller har jeg bare glemt det?

Senere købte vi hus på Reventlowsvej 21, hvor vi blev nabo til "Fiskemarius", hvis hestestald stødte op mod vores have. I huset blev vores søn, Jørn, født i 1959.

Jeg var uddannet sygeplejerske og arbejdede hos en praktiserende læge i Aarhus, og mens jeg var på arbejde, blev Jørn passet af vinduespudder Henry Jensens kone, Elna, der boede på Reventlowsvej 35. Som treårig kom han i børnehaven hos "Hanse" i Bjørnbaks gamle højskole.

Foruden dværghøns havde Aage opdræt af både fasaner og agerhøns. Alle huse og løbegårde lavede han selv. Et legehus til Jørn blev der også plads til.

Der var mange børn på Reventlowsvej, så der var liv og glade dage, og børnene legede meget på vejen - trafikken var jo

Foto fra Brugsens gård, hvor kuskene Aage Rasmussen og altmuligmand Fjordside (fru Brandts bror) er parate til udbringning af dagens varer.

meget begrænset på den tid. Børnene løb ud og ind hos hinanden, og vi forældre havde også en god kontakt med hinanden, og der blev knyttet mange venskaber i den tid.

Da det viste sig, at FDBs nye centrallager havde for mange ansatte, blev der lavet nogle fordelagtige aftrædelsesordninger, hvis nogen ville rejse frivilligt. Det tog Aage imod og begyndte straks efter som tagdækker hos genboen, tagdækkemester Victor Jensen, der arbejdede for firmaet Icopal.

Senere skulle Icopal starte en afdeling i Sønderjylland, og her fik Aage mulighed

for at medvirke. Derfor, men ikke med stor glæde, rejste vi fra Viby i 1965.

Vi faldt dog efterhånden godt til i det sønderjyske og havde nogle gode år dér, men "hjemme" er og vil for mig altid være Viby...!

Viby Brugsforening, Kongevej 18, fotograferet en gang under besættelsen.

Kommiserne Johannes Nicolajsen og Jens Peter Krogh er klar ved kasseapparatet, som fungerede ved elektricitet!!! Når det rigtigt kørte, brugte det så meget strøm, at gadebelysningen blinkede - det påstod kommiserne i hvert fald...

Tove Glud Rasmussen

Vibys "byggematador" - murermester A.P. Gjerrild

Omkring 1904 flyttede en familie ind i et hus i Kongsvang. Familien bestod af murer Adolph Pedersen, ca. 35 år, hans kone Ane Marie og to børn, Henry 7 år og Charles 5 år, som begge var født i Esbjerg. Vi ved ikke, om familien flyttede til Kongsvang direkte fra Esbjerg, kun kan vi se, at Adolph Pedersen fik skøde på en ejendom her i januar 1904, og den 24. juni blev et nyopført hus brandforsikret i "Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger". Vurderingen fortæller, at huset var et tofamilieshus, men oplyser desuden, at murermesteren også ejede det nærmest liggende hus, som var forsikret i et andet forsikringsselskab. Vi ved således ikke, hvilket hus familien boede i, blot ved vi, at det forsikrede hus lå på Landevejen 22, som er et af de huse, der blev nedrevet i forbindelse med udvidelsen af Skanderborgvej. Beliggenheden var omtrent over for Frodesgades udmunding i Skanderborgvej.

Navnet Adolph Pedersen siger nok ikke "gamle" vibyborgere noget, men det varede heller ikke mange måneder, inden

Adolph Pedersen tog navneforandring. I 1904 tillod en ny navnelov, at man under visse betingelser kunne få navneforandring, og det benyttede Adolph Pedersen sig af. Han fik kongelig bevilling til at bruge familienavnet Gjerrild, og kaldte sig efterfølgende altid A.P. Gjerrild. I denne artikel benævnes han blot Gjerrild.

Om Gjerrilds tid i Kongsvang ved vi intet, bortset fra, at familien fik familieforøgelse i oktober 1905, hvor datteren Elisabeth blev født.

Gjerrild bygger midt i Viby

Sydvest for Kongsvang, i selve Viby, var der gang i flere ting, som nok kunne interessere en ung murermester. De første af FDB's fabrikker var ligesom Viby Skole ved at blive bygget, og Købmand Nederland havde i 1904 ladet bygge et hus på hjørnet af Kongevej og Nordbyvej (nu Skanderborgvej og Viby Ringvej), et hus som senere vibyborgere husker som gartner Kjærs hus.

Købmand Nederland havde købt grunden af Viby Grandelav, der bestod af bøn-

derne i Viby, der tilsammen havde ejet bysmedjen, som i 1903 var blevet solgt til den daværende smed, Chr. Pedersen. Bysmedjen havde ligget på grunden, matr. nr. 100, som lå ved krydset Nordbyvej/ Kongevej, men matr. nr. 100 omfattede grunde på begge sider af Kongevej, hvilket må skyldes, at landevejen tidligere havde slået et sving nordpå på dette sted. Gjerrild optog forhandlinger med oldermanden for Grandelavet, og købte ved købekontrakt dateret 1. december 1905 et stykke jord ved siden af købmand Nederlands grund, dog med en lille stikvej ind til to bagvedliggende huse mellem Nederlands og Gjerrilds grunde.

På sin nyerhvervede grund byggede Gjerrild to sammenhængende byhuse. Det ene hus, Kongevej 15, havde indgang i gavlen ved stikvejen, mens det andet, nr. 17, havde indgang midt på facaden ud til Kongevej. Begge huse havde butikker i stueetagen og beboelse på 1. sal og på kvisten. Butikkerne rummede i følge brandforsikringsoplysningerne i nr. 15 en tricotageforretning og i nr. 17 en sadelmager og en barber.

De to byhuse må have set helt forkerter ud i Viby på det tidspunkt. På hjørnet af Nordbyvej lå som nævnt købmand Nederlands hus med købmandsbutikken i kælderen, Kongevej 11, mens nabohuset, Kon-

Kongevej 15+17 (nr. 19 er endnu ikke bygget). Gjerrild må selv have ladet en fotograf tage billedet til et postkort i 1907, da hans navn er trykt på billedet.

gevej 11 A, som købmand Nederland byggede i 1914, og hvor senere købmand Henning Sørensen havde forretning, ikke eksisterede. På den anden side af de to byhuse var der en tom grund, mens der var smedje i et etetages hus i nr. 21. Nr. 23 var et toetages hus, men her var der ingen butikker i stueetagen og ingen kviste i tagetagen.

Selve Kongevej var ikke noget at råbe hurra for. Et postkort fra omkring 1910 viser, at den var en temmelig opkørt grusvej.

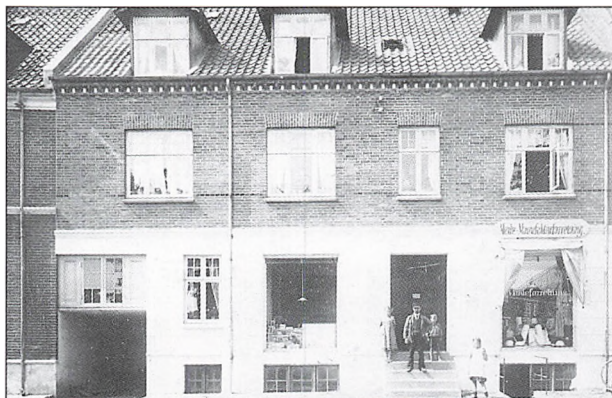
De to byhuse fik ikke lov til at ligge alene som byhuse på Kongevej ret længe. Allerede i januar 1908 fik Gjerrild skøde på den ubebyggede grund nr. 19 og byggede her endnu et byhus i 1910, indrettet til bolig for ikke mindre end seks familier samt en butik i stueetagen. Det ser ud til ret hurtigt at være blevet ændret, idet et billede fra omkring 1914 viser dels en kælderbutik og dels to butikker i stueetagen i nr. 19. Mens vi ikke ved, hvor Gjerrild boede efter at have bygget de to første byhuse viser en folketælling fra 1918, at han på det tidspunkt boede i Kongevej 19, som nok er blevet opfattet som moderne, idet der i følge brandforsikringsvurderingen i 1910 var indlagt vandværk i kælderen og har en tilføjelse i brandforsikringsprotokollen om WC i samme bygning som stalden i 1917.

Kongevej 19, fotograferet ca. 1914.

Allerede året før det sidstnævnte byhus blev opført, byggede Gjerrild en stor villa på Kongevej nr. 53. Villaen blev bygget med karnap og er i 1916 opført som lægebolig. Gjerrild beholdt ejendommen helt til 1925, hvor læge H. Christensen overtog den.

Gjerrild fortsatte byggeriet af byhuse på samme side af Kongevej. I 1914 blev der brandforsikret beboelse og retirede på Kongevej 33 (hjørneejendommen ved Stenkildevvej, hvor Importøren senere kom til at ligge), og i 1916 blev Kongevej nr. 39, tre huse længere mod Århus, brandforsikret.

I 1916 blev der foretaget en offentlig ejendomsvurdering, og heraf kan man se alle de ejendomme, som Gjerrild ejede på det tidspunkt. Han ejede således Kongevej nr. 17, 19, 33, 39 og 53 og på den anden side af vejen Kongevej nr. 24 (en gammel gård på hjørnet af Kirkevej, hvor nu farvehandelen ligger, købt i 1914 og senere nedrevet) og Kongevej nr. 30, afholdshjemmet,

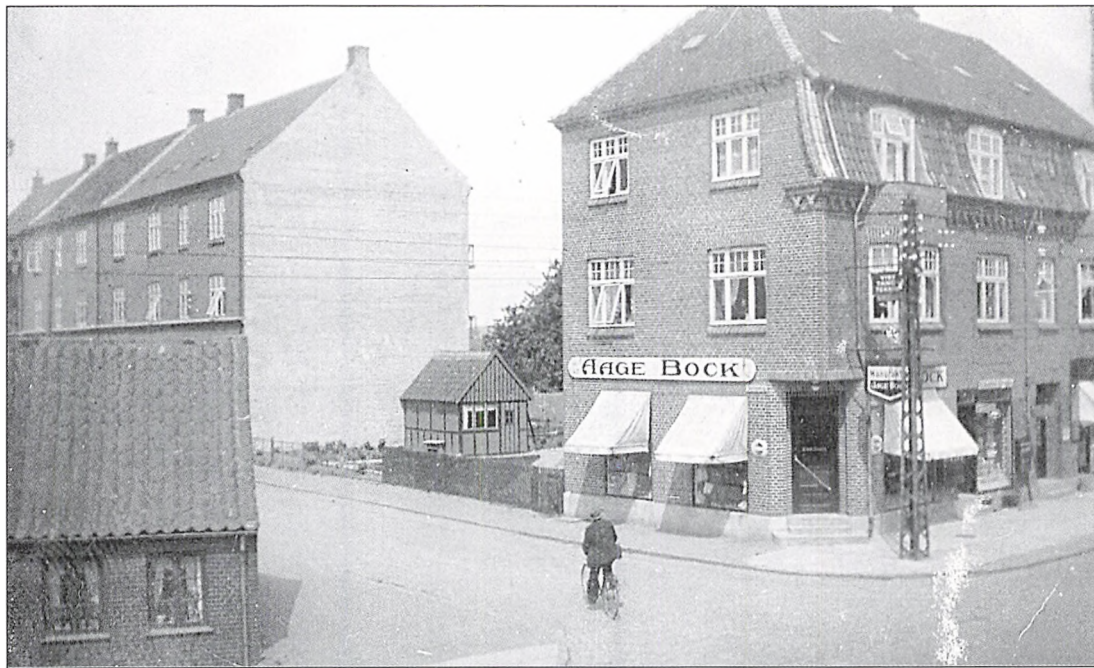
som han fik skøde på samme år. Hertil kommer, at han ejede to villaer på Kirkevej, nr. 2 og 4. Ingen af husene på den nordre siden af Kongevej eksisterer nu, og på den anden side findes kun afholdshjemmet, hvor der nu er blomsterhandel, frisør og forretning med salg af kyllinger "ud af huset". Indtil 1916 har han således kun solgt husene i Kongsvang (i 1907) og Kongevej 15 (i 1913).

***Karreen Kongevej/Horsensvej
(nu Skanderborgvej/Holme Ringvej)***

Gjerrilds byggelyst var bestemt ikke stillet. I 1917 købte han et større jordstykke udstykket fra Kongsgården. Det omfattede

de næsten hele firkanten Kongevej/Horsensvej/Fredensvej/Skolevej samt et stykke op ad Horsensvej og Kongsgårdsvej. Han fik hermed Viby Skoles grund som nabo, men det var netop problemet, idet et lille stykke af firkanten (Fredensvej 2-4) havde hørt til skolelodden og således ejedes af kommunen. Gjerrild indledte derfor forhandlinger med kommunen om også at købe det lille stykke jord, og det gik i orden i 1919 på visse betingelser, nemlig at Gjerrild skulle anlægge en 20 alen (12,5 meter) bred vej såvel over det købte areal som det ham nu tilhørende til Horsens Landevej (Fredensvej).

Det kan godt undre, hvordan Gjerrild

Kongevej 33,
1935.

kunne finansiere alt sit byggeri, men han har måske søgt at trække sine betalinger længst muligt. Købet af det lille stykke af skoleloddet kan tyde på det. Bygningskommissionens protokol viser, at Gjerrild søgte at trække betalingen længst muligt og restbeløbet (3.500 kr.) blev - trods gentagne rykkere og med trussel fra sognerådet om at lade handelen gå tilbage - først betalt i 1923.

I forbindelse med omtalen af Kongevej 19 i Viby Center Avisen i marts 2004 blev det fortalt mig, at Gjerrild selv hentede materialerne hertil i forbindelse med nedrivningen af en række ejendomme på Hallsvej i Århus, en nedrivning, der skulle foretages for at kunne udgrave banegårdsterrænet. Da Kongevej 19 som ovenfor anført allerede blev bygget i 1910, kan historien ikke passe i forbindelse med den ejendom. Derimod kan den være sand i forbindelse med opførelsen af f.eks. ejendommene i karreen Kongevej/Horsensvej.

Rækkefølgen af byggeriet af karreen forekommer noget besynderlig. Kongevej 2 (nærmest Horsensvej) blev først bygget og brandforsikret i november 1917. Herefter kom ejendommene Horsensvej 3 og 5, brandforsikret i henholdsvis i april og november 1918, hvorefter der gik ca. 1 år til april 1920, hvor Horsensvej 7 blev brandforsikret. Herefter gik det langsomt, idet Horsensvej 1 (hjørneejendommen)

Kongevej 37-39, til højre for sparekassen, fotograferet engang i 1950'erne.

blev brandforsikret i maj 1923, Kongevej 4 i november 1927 og endelig Horsensvej 9 i oktober 1931, hvilken blev Gjerrilds sidst opførte ejendom i karreen.

Gjerrilds ejendomme i denne karré blev altså opført over en periode af 14 år, og i hvert fald på et punkt kan man se en ændring. Til ejendommene bygget til og med Horsensvej 1 i 1923 blev der bygget retirader, mens der i de to sidste fra 1927 og 1931 i hver ejendom blev installeret 3 WC'er, altså et på bagtrappen på hver etage. I sidstnævnte ejendom er der også altaner, mens der ikke er oplysning om bad i nogen af ejendommene.

Det lange tidsrum, ejendommene er bygget over, skyldes nok dels konjunkturerne efter 1. verdenskrig og dels at Gjerrild, som det senere skal nævnes, i perioden byggede en del ejendomme for andre.

En speciel grund synes der dog at være i relation til hjørneejendommen, Horsensvej 1. Der var i 1919 blevet nedsat en bygningskommission i Viby. Den 4. maj 1920 hedder det i forhandlingsprotokollen: "Murermester Gjerrild indsendt Tegning over Foreslået Grundstøbning Hjørnet af Horsensvej. Det hidtil støbte nedtages, hele Grunden udgraves, hvorefter Arbejdet kan fortsætte, evt. uden dog at Kommissionen vil forpligte sig til ved fremtidigt Paabygning at anerkende det nu udførte som Grundlag for fremtidig Byggearbejde, der skal behandles paany. 25 Kr. for ikke anmeldt." Det ser altså ud til, at der har været problemer med grundstøbningen, og der skulle gå til november 1922, førend Gjerrild indsendte andragende om

tilladelse til at opføre en ejendom på tre etager på Horsensvej 1.

Gjerrilds manglende andragende i relation til Horsensvej 1 fik Bygningskommissionen samme dag, den 4. maj 1920, til at anføre i protokollen: "På given Foranledning vedtages det at avertere følgende: "Viby Bygningskommission" henleder herved Opmærksomheden paa, at i Henhold til Byggevedtægten skal forinden almindelige Byggearbejder, alle Bygningsforanstaltninger, ogsaa Havehuse, af hvilkensomhelst Størrelse, Art og Materiale anmeldes og godkendes af Kommunen." Viby synes at have bevæget sig fra at være en landsby til at være en bymæssig bebyggelse med deraf følgende restriktioner.

Som nævnt kom Gjerrild ikke til at fuldføre karreen Kongevej/Horsensvej/Fredensvej/Skolevej (Skanderborgvej/Holme Ringvej/Fredensvej/Viby Torv). Bankbygningen på hjørnet af Kongevej og Skolevej blev opført i 1928, men det ses ikke, om Gjerrild har været involveret i det byggeri, og ejendommene Skolevej 8 = Fredensvej 2 og Fredensvej 4-6 blev bygget i årene 1933-36 af arkitekt Charles Gjerrild, A.P. Gjerrilds søn.

Kongevej 6, den mest specielle ejendom, som slet ikke passer ind i byggestilen på Kongevej, skulle efter de oprindelige planer slet ikke have været bygget, idet Kongsgårdsvej skulle have været ført

Kongevej 2-10, ca. 1955.

Bemærk Kongevej 4's besynderlige facade.

igennem til Kongevej. I februar 1927 indsendte Gjerrild imidlertid en ansøgning til sognerådet om, at den projekterede gade i fortsættelse af Kongsgårdsvej til Kongevejen måtte bortfalde mod, at der anlagdes en to meter bred gangsti, der skulle udmunde i en port i den projekterede ejendom, Kongevej 6. Dette godkendtes med oplysning om, at også stien bortfaldt.

Kongevej nr. 4 blev som ovenfor nævnt brandforsikret i november 1927, og der kan vel ikke være tvivl om, at Gjerrild har haft planer om, at ejendommene Kongevej 4 og 6 skulle danne facade sammen.

Sådan kom det imidlertid ikke til at gå. Kongevej 6 blev bygget i 1934 af isenkræmmer Thor, men med en placering et stykke inde på grunden. Årsagen må være, at der i 1932 blev tinglyst en deklARATION om byggelinier for ejendommene på denne side af Kongevej. At det så ikke blev på den side af vejen, der blev foretaget udvidelse ca. 30 år senere, er en anden sag, men bybilledet ville unægtelig have været kønnere, hvis Kongevej 6 havde fået lov til at danne en helhed med Kongevej 4 (se billedet).

Andre byggerier

Gjerrild nøjedes ikke med byggeriet af ovennævnte karré. Ved viadukten over jernbanen slog hovedvejen mod Kongsvang et sving, således at den (fra Vibysiden) drejede til højre ad (nu) Gammel Kongevej og fortsatte over broen, der gik

lige over jernbanen. Lige før jernbanen ligger der til højre den dag i dag et byhus, hvori der har været en købmand. Det hus, Kongevej 98, byggede Gjerrild i 1917.

Et par år senere købte Gjerrild det jordstykke, hvorfra begge sider af Brorsonsvej er udstykket. Han begyndte med at anlægge vejen, som efter ansøgning fra Gjerrild kom til at hedde Rolighedsvej i 1922, et navn, der dog fik ret kort levetid, da der også var en vej ved det navn i Risskov, hvorefter Vibys Rolighedsvej i 1940 fik navnet ændret til Brorsonsvej.

Gjerrilds hensigt med køb af Brorsonsvej har uden tvivl været udstykning og bygning af villaer, og man kan af bygningskommissionens protokol se, at Gjerrild i løbet af 1920'erne har indsendt anmodning om byggetilladelse for adskillige af disse huse, der alle blev opført som tofamiliehuse. Kun et enkelt af husene, Brorsonsvej 12, opførte og beholdt han for egen regning. Skatte- og adressebogen for 1936/37 viser, at det er beboet af et par arbejdsmænd og en chauffør, formentlig nogle af Gjerrilds ansatte.

Som ovenfor nævnt havde Gjerrild foruden jorden, som karreen Kongevej/Horsensvej lå på, købt jorden, hvor Fredensvej gik, og et stykke op ad Kongsgårdsvej. Her kom Gjerrild også til at bygge nogle villaer bl.a. sin egen i 1919, Fredensvej 1, hvortil der også hørte en stald med vognport. Gjerrild var i øvrigt noget utilfreds med navnet Kongsgårdsvej. I maj 1922

ansøgte han sognerådet om, at det foreslåede navn Kongsgårdvej blev ændret til Planeralle, Rolighedsvej eller Enighedsvej, men det blev afvist af sognerådet, som så nogle måneder senere indvilgede i, at nuværende Brorsonsvej kom til at hedde Rolighedsvej. Lidt mærkeligt for os er det, at de nye plejeboliger, bygget i år, har fået navnet Kongsgården. Det er ikke sikkert, at de var kommet til at hedde det, hvis Gjerrild var kommet igennem med et af sine forslag.

En enkelt byejeendom blev det til foruden husene i ovennævnte karré: hjørneejen-

Et billede af den yngre Adolph Pedersen Gjerrild.

dommen Kongevej/Kirkevej. Ejendommen er på 240 kvadratmeter og blev bygget i 1929. Den forekommer at være den mest moderne af de ejendomme, Gjerrild opførte. Der var to opgange med forskellig størrelse lejligheder og to butikker, og alle lejligheder havde WC. Desuden var der trappeautomat (automatisk slukning af trappelyset) i begge opgange, men bad var der dog ikke. Det har man vel heller ikke fundet nødvendigt, da badeanstalten lå næsten lige overfor på den anden side af Kongevej.

Gjerrild beholdt kun denne ejendom få år, idet han solgte den til farvehandler J.P. Jensen i 1934. Ejendommen, hvor Viby Farvehandel stadig har til huse, fremtræder nok i dag som en af de pæneste af de ældre ejendomme, der er i Vibys centrum (se side 37).

Ejendomsvurderingerne 1932 og 1936 viser, at Gjerrild på det tidspunkt også ejede en større grund på ca. 3350 kvm. i Damgårdskvarteret, Det er ikke undersøgt, hvad der skete med den.

Mere interessant forekommer det, at Gjerrild stod bag betegnelsen I/S Byvænget, en betegnelse, der endnu findes i vejnavnet Byvangsalle. Bortset fra, at det fremgår, at Gjerrilds søn arkitekt Charles Gjerrild er med i interessentskabet, fremgår det ikke af de foreliggende papirer, om der har været flere personer med. Det

fremgår, at interessentskabet fik tinglyst skøde den 29. juli 1935 på et jordstykke, der i hvert fald strakte sig fra bagsiden af grundene på sydsiden af Brorsonsvej og til og med anlægget ved Grundtvigsvej, og der fremgår også, at der umiddelbart herefter er foretaget en udstykningsplan den 5. august 1935.

En af de tidlige købere var den senere sognerådsformand Gunnar Clausen. Han købte parcel nr. 40, Hans Tavsens Vej 6, og indgik overenskomst med interessentskabet med Gjerrild som underskriver om bygning af et tofamilieshus. Både køb af grund og overenskomst er fra 1937, men anmeldelse af byggearbejdet er foretaget af Charles Gjerrild i oktober 1936 med byggeattest den 2. juni 1937. Det ser således ud til, at papirarbejdet er haltet lidt bagefter.

Gjerrilds andre gøremål

Når man gerne vil vide, hvad en person har beskæftiget sig med, er en nekrolog et godt udgangspunkt. Den 7. august 1940 døde A.P. Gjerrild, og i nekrologen samme dag kan man læse:

"Murermester A.P. Gjerrild, Viby er død i sit Hjem efter faa Dages Sygdom, 71 Aar. Afdøde var en kendt Mand i sin By, hvis Udvikling han har taget stærkt Del i og været med til at præge bl.a. ved Udstykninger og bebyggelse af flere nye Kvarteer. I øvrigt var han i en meget lang Aarrække Formand for Viby Grundejerfore-

ning og havde været Medlem af Hjælpekassens Bestyrelse.

Men ogsaa udenfor Viby havde man Brug for hans Arbejdsevne og Dygtighed. Han var bl.a. Taksationsmand i "Den alm. Brandforsikring" og i Ledelsen af Aarhus Amts Udstykningsforening. Han har opført flere Bygninger i Aarhus, deriblandt Immanuelskirken paa Frederiksbjerg. I en Menneskealder deltog han meget virksomt i det kirkelige Arbejde for denne Menighed.

Afdøde overlevs af sin Hustru og tre Børn, Sønnerne Arkitekt Charles K. Gjerrild, Aarhus, og Højskoleforstander Henry Gjerrild, Tølløse, samt Datteren Frk. Elisabeth Gjerrild, der er ansat paa Kæmnerkontoret i Viby."

I Baptisternes ugeblad den 23. august 1940 er der ogsaa en nekrolog over A.P. Gjerrild. I denne omtales Gjerrild som en af det danske baptistsamfunds mest kendte lægmænd. Mærkeligt nok er Gjerrilds rolle i forbindelse med opførelsen af baptistkirken på Frederiksbjerg (ved Frederiksbjerg Torv) ikke nævnt, men det kan man læse i baptisternes ugeblad fra 27. september 1912. Her står der: "Baade Kirkens Arkitekt og dens Bygmester har Grund til at glæde sig over det opnaaede Resultat. Den første er den unge Arkitekt P. Nielsen fra Frederikshavn og den sidste er Murermester P. Gjerrild, som er Medlem af Aarhus Menighed."

Det er overfor nævnt, at Gjerrild fik skø-

de på afholdshjemmet, Kongevej 30 i 1916, men allerede mange år forinden har Gjerrild været involveret i det. Ved den første ejendomsvurdering i 1907 er Gjerrild oplyst som formand for Viby Afholdshjem, men ellers fremgår hans engagement i afholdshjemmet af de benyttede kilder først i 1916. Afholdsforeningens første protokol eksisterer desværre ikke, men af den næste fremgår det, at Gjerrild var formand fra 11. september 1918 til 28. januar 1920. Gjerrilds engagement i afholdssagen er ikke nævnt i hans nekrolog, og hvor meget Gjerrild har involveret sig heri efter 1920, er ikke undersøgt, men det fremgår, at han solgte ejendommen Konge-

vej 30 ved skøde til en Niels Sørensen, tinglyst i 1923.

Af nekrologen fremgår det derimod, at han var formand for Viby Grundejerforening i en lang årrække. Denne Viby Grundejerforening må ikke forveksles med den nuværende Viby Grundejerforening, der tidligere hed Viby østre Grundejerforening, men fik navnet Viby Grundejerforening i 1970 i forbindelse med nedlæggelse af Viby vestre Grundejerforening. Om den oprindelige Viby Grundejerforening, som Gjerrild var formand for, har vi desværre ingen oplysninger. Kun et enkelt sted i de benyttede kilder kan man se hans engagement heri. Det er i et brev fra den 5. april

Kongevej set mod Århus 1920. De lave huse var Kirkevej 1 og 3, hvor Gjerrild senere byggede Kongevej 24 (ejendommen med Viby Farvøhandel). Derefter følger Kongevej 26, 28 og 30. Nr. 30 er afholdsforeningens bygning, der ligesom nr. 26 og 28 også ligger der i dag.

1930 til Viby Sogneråd, hvor han underskriver sammen med O.P. Asholt (lærer ved Viby Skole og mangeårig formand for Brugsen). Brevet drejer sig om forbedring af Vestergårdsvej, hvor bestyrelsen for Viby Grundejerforening synes, at "... det ser daarligt ud, at en Vej, der ligger omtrent midt i Byen, er i saa daarlig Stand som Vestergaardsvej." Sognerådet svarer, at det var overladt vejudvalget at se på forholdene.

Af Gjerrilds øvrige engagementer, nævnt i nekrologen, skal nævnes engagementet i "Den alm. Brandforsikring for Landbygninger". Hans navn er set mange gange i sognevurderingsprotokollen, der beror i Viby kommunes arkiv, og mere specielt også i forbindelse med vurdering af hans egne ejendomme. Han underskriver sig i protokollen nemlig både som rekvirent og som vurderingsmand, mens P. Sørensen underskriver sig som formand. Umiddelbart kan man godt undre sig over, at det er blevet tolereret, men det skyldes nok, at vurderingerne har været lagt i faste rammer, udregnet som kvadratmeter ganget med en fast takst.

Det skal så tilføjes, at det kun er ved de mindre ejendomme, han står opført som begge dele. De større ejendomme blev vurderet centralt med vurderinger indført i protokoller i forsikringsselskabets arkiv, og her underskriver Gjerrild kun én gang ved hver vurdering med mindst to underskrivere foruden ham.

Afslutning

Lad denne artikel om Vibys "byggemata-dor" slutte med det, som tidligere sognerådsformand Jens Juul skriver i sin Viby-historie under overskriften "Boligmangel":

"Efter at 1. verdenskrig 1914-18 var begyndt, varede det ikke længe, før bolig-mangelen begyndte at vise sig. Håndværksmestrene, der ellers plejede at holde forsyningen af boliger ved lige, holdt sig nu tilbage, fordi de var bange for risikoen i de usikre tider. Den eneste, der her i Viby tog fat, var A.P. Gjerrild. Han gik stærkt i gang, om ikke med det allerbedste, så dog med brugbare boliger, og klarede sig godt ved det, hvad også andre kunne have gjort, hvis de havde vovet pelsen..."

Der er ingen tvivl om, at Gjerrilds byggeri har betydet meget for Viby, om end alt det, som lå på den nordre side af Kongevej, forsvandt i forbindelse med udvidelsen af Skanderborgvej.

KILDER (kun de mest benyttede er nævnt):

Kopi af realregister og ejendomsvurderinger i Viby lokalhistoriske Samling og i Erhvervsarkivet.

Brandforsikringsprotokoller og vurderingsprotokoller i Den alm. Brandforsikring for Landbygninger, Erhvervsarkivet.

Brandforsikringsvurderingsprotokoller, forhandlingsprotokoller for bygningskommissionen samt et omslag med korrespondance med A.P. Gjerrild, der beror i sager arkiveret efter Oddersystemet, Viby kommunes arkiv, Erhvervsarkivet.

Viby Sogns Historie bind 1 og 2 og Jens Juuls manuskript til en Viby-historie samt diverse foreningsprotokoller, Viby lokalhistoriske Samling.

Viby lokalhistoriske Samling 2004 / 2005

Den 1. januar 2005 overtog jeg ansvaret for Samlingen efter min datter, Bente Klercke Rasmussen, som døde i efteråret 2004. På grund af Bentes sygdom og død havde Samlingen kørt på nedsat kraft i 2004, men heldigvis har vi i år fået nye medarbejdere, som har stor interesse i arbejdet og har et stort kendskab til Viby og personer i Viby fra tidligere tider. Arbejdet med registreringer, forespørgsler og udstillinger har derfor kørt meget tilfredsstillende baseret omkring Tove Glud Rasmussen, min kone.

2005 har været et travlt år. Vi har mere eller mindre afholdt 5 udstillinger, dels en mindre i Danske Bank og en større i ServiceSparekassen, dels udstillinger i forbindelse med Historiens dag, Sensommermarked på Rosenvangskolen samt i november: Arkivernes dag. Udstillingerne har alle haft et tema og krævet en del arbejde med fremsøgning af materialer, kopiering, tekster, opsætning og nedtagning, men det er vores opfattelse, at alle udstillinger har været godt modtaget og velbesøgte.

Samlingen leverer stadig artikler til Viby Center Avis, der udkommer hver måned. Serien har drejet sig om alle de bygninger, der måtte vige pladsen for det nye center, men før den tid på mange måder havde betjent Vibyborgerne gennem mange år. Kirkebladet for Viby Kirke har også en artikel om Vibys fortid i hvert nummer. Desuden

leverer Samlingen også materiale, billeder og lign. til Vibybogen.

I 2005 har Samlingen i samarbejde med foreningen fået nyt logo og ny hjemmeside, som Leif Nielsen har udarbejdet for os, hvad vi er meget glade for.

I Samlingen arbejder i dag foruden undertegnede og Tove Glud Rasmussen 6 medarbejdere, samt flere lødere tilknyttede medarbejdere.

Vi skal stadig opfordre alle private, foreninger, virksomheder og institutioner til at tænke på Samlingen. Vi er interesseret i foreningsblade o. lign. fra alle slags foreninger i Vibyområdet. Det kan være spejdergrupper, grundejer- og idrætsforeninger med mange flere. Vi er interesseret i materialer fra virksomheder, protokoller, scrapbøger, salgsmaterialer, bygningstegninger m.v. Fra private vil vi gerne have gamle dokumenter så som skøder, pantebreve, kontrakter m.v. samt billeder af huse o. lign. Familiealbummet er vi også interesseret i, men ikke som helhed, da det er meget begrænset plads, vi har til rådighed, men der kan være specielle billeder, som vi er interesseret i - enten originalen eller en kopi.

Klavs Klercke Rasmussen, arkivleder

Samlingen 2004 i tal:

Åbningstid: Mandage fra 15.30 til 17.30.

Antal besøg: 69. Registrerede afleveringer: 61. Herved indkom bl.a. 8 arkivalier og 360 billeder. Forespørgsler og undersøgelser: 14 heraf 9 skriftlige.

Viby lokalhistoriske Forening 2004 / 2005

Årbogen for 2004 blev uddelt til mange flere end de 84 medlemmer, der var mødt op for at høre Hans Nielsen fortælle om et spændende liv som elektriker, inden for fagbevægelsen og i Viby Andelsboligforening. Årbogen blev godt modtaget i pressen, og den blev hurtigt næsten udsolgt.

På generalforsamlingen den 3. marts vedtog de ca. 80 fremmødte, at kontingentet for 2006 skal være 90 kr. Som følge af dødsfald skete der en mindre ændring af bestyrelsen. Tove Glud Rasmussen, Helge Gottlieb og Harry Bjørnbak blev genvalgt til bestyrelsen, og Kirsten Mehlsen blev genvalgt som suppleant. Som ny suppleant for et år blev den hidtidige revisor Jytte Kristensen valgt, og til ny revisor valgtes Steen Juul. Til slut fortalte lederen af den lokalhistoriske samling i Åbyhøj om sin by og viste lysbilleder til.

Kulturarvsstyrelsen havde udnævnt den 22. maj til Historiens dag, og foreningen i samarbejde med samlingen og sognepræst Henrik Søgaard Mikkelsen havde arrangeret rundvisning på Sønderhøj – de tidligere FDBs fabrikker, Viby kirke og en fotoudstilling i Sognegården. Deltagerantallet var pænt, men ikke større end alle kunne få en hyggelig tur ud af det. Fotoudstillingen var tilsyneladende det mest populære indslag med 100 besøgende.

Efter sommerferien var der byvandring i

Damgårdkvarteret, hvor Tove Glud Rasmussen og Ole Linå Jørgensen havde allieret sig med Folmer Juul og Tove Christiansen, så der både kunne fortælles fra foreningens side, og samtidig var der rig mulighed for, at deltagerne kunne supplere med det, de vidste. Det blev alt i alt en udbytterig aften for de 58 deltagere.

Lørdag den 10. september var en del af bestyrelsen inviteret af Kulturmiljørådet for Århus Amt på en bustur gennem Viby, Åbyhøj og Brabrand med lokale guider alle steder. I Viby deltes Tove Glud Rasmussen og Ole Linå Jørgensen om denne opgave.

Det sidste arrangement, der kan nå at komme med her, fandt sted den 5. oktober, da Per Krogh Jensen fortalte Århus historie krydret med egne erindringer og billeder fra familiens fotoalbum fra 1945 til i dag. Serien indeholdt en del billeder af både lidt ældre og nyere dato, som Per Krogh Jensen selv havde taget. 71 af foreningens medlemmer overværede denne tur tilbage til ungdommen, hvis man ser på deltagernes alder.

Vores forening er med ca. 425 medlemmer den største i Århus kommune. Medlemstallet ligger ret konstant med en svagt stigende tendens. Bestyrelsen glæder sig over, at så mange medlemmer deltager i vore arrangementer.

Ole Linå Jørgensen

Indholdsfortegnelse over tidligere årgange:

1990

- Thøger Rasmussen:* Lidt om Viby-forhold omkring 1906.
Bent Keblovski: Byggeforeningen "Fremtiden".
Bent Keblovski: Spredte træk fra Gl. Kongsvang.
Ejlif Salomonsen: Om familien Borchmann og gartnerierne på Lillevej.

1991

- Hanne Marie Rud:* Om kvindeegen og min oldemors erindringer.
Jens Juul: 50 år som beboer i Rosenvang.
Knud Juul: Erindringer fra min drengetid i Rosenvang.
Bjarne Merlitt: Fra hjulspor til villavej - om Vegavej.
Ejlif Salomonsen: Viby Telefoncentral og dens første abonnenter.
Bodil Elling: Litteratur om Viby.

1992

- Tove Glud Rasmussen:* Lærerinde Anna Sørensen.
Jens Juul: Man kan stadig finde bindingsværkshuse på Enghavevej.
Kathrine Jensen: Kathrine Jensen fortæller om sit liv i Viby.
Ejlif Salomonsen: En bondeslægt i Viby.
Vagner Nielsen: Kirkevej i 1920'erne.
Bodil Elling: Litteratur om Viby (Lars Bjørnbak og kirken).

1993

- Aage Bruun Jespersen:* "Billeder" fra min barndom i Viby.
Tove Glud Rasmussen: Historien om et billede.
Jens Juul: Hvornår bliver vi gamle?
Carl Bendixen: "Fælleseje".
Carl Bendixen: Saga om et hus i "Fælleseje".
Jytte Kristensen: Et havehus på Junovej.
Ejlif Salomonsen: Flagallé på Kongevej.

1994

- Bernadette Keblovski:* Erindringer fra Kongsvang.
Tove Glud Rasmussen: Sichar i Viby - Nordens første kvindehjem.
Vagner Nielsen: Barndomserindringer fra Viby.
Bente K. Rasmussen: 4000 læs sten.
Valdemar Petersen: Et kapitel otte hus.
Tove Glud Rasmussen: Gartner M. Jensen, Skovdal.

1995

- Erik Hall:* Besættelsestidens Viby.
Bjarne Merlitt: En husvags erindringer.
Richard Høeg: Alex og Richard - harmonikavirtuoser.
Henning Poulsen: Handelsliv på Kongevej.
Tove Glud Rasmussen: Viby Centret 25 år.
Christian Jensen: Landsbyen, der forsvandt.
Jens Juul:
Tove Glud Rasmussen: Viby Kommune.
Fra Viby Ugeavis: Det sidste sognerådsmøde.
Lillian Enemærke/
Per Yde Rasmussen: Loft, en gammel Vibyslægt.

1996

- Hanne Skærbæk:* Min barndom på Stenkildegaard.
Bjarne Merlitt: Statsbos boligblokke på Neptunvej.
Tove Glud Rasmussen: "Den røde skole".
Aksel Loft: Viby feriekolonis tilblivelse.
Jens Juul: Hotel Viby gennem 60 år.
Else Hørlyck: Pigeliv i 30'erne og 40'erne.
Ejlif Salomonsen: Træk af Viby Folkebiblioteks historie.
Bente K. Rasmussen: Viby Sogns lånebogssamling.

1997

- H. Chr. Johansen:* Chokoladedreng i Kinografen.
Tove Glud Rasmussen
m. fl.: I skole i Viby og Rosenvang i 30'erne.

Hans Skov,
Moesgård Museum: Nordby - en nedlagt kirkegård fra tidlig middelalder.
Tove Glud Rasmussen: Det talte man om i 1930'erne: Indlemmelse i Århus.
Kai Knudsen: Hvor blev brandsprøjten af?
Tove Glud Rasmussen: Edisonsvej - en gammel villavej.
N.Granild/H.Bjørnb.: Livsfangen på Vidtskue.
Billedserie: FDB i Viby.

1998

Karl Bock: En tur på Nordbyvej i 1928.
Ejner Madsen: En arbejdsplads i Kongsvang.
Fra arkivet: Nyt butikshus i "Stenkildeparken".
Ejgil Clausen: Fra mælkedreng til togfører.
Fra arkivet: Politiet spørger.
Tove Glud Rasmussen: Byvandring i Rosenvang og Kongsvang i 1927.
Line Sørensen: FDB's hør-eventyr i Viby.
Bodil Elling: Nybyggerliv i Præstevangen.
Bente K. Rasmussen: Musikpræsten i Viby - Jacob Steenberg.

1999

Birgit Øskov: Hørvarefabrikanten på Marselisborg.
Jørgen Bang Clausen: Bombenatten i Viby 3. august 1941.
Tove Glud Rasmussen: Den røde låge 100 år.
Bent Keblovszki: Branden på rammefabrikken.
Bjarne Merlitt: Min barndoms Fredensvang.
Tove Glud Rasmussen: Weekendhytten Dakbjerg 50 år.

2000

Knud Skøtt Knudsen: Viby Lommetørklædefabrik og drengear i Viby.
Tove Glud Rasmussen: Jazz Club Korovi
Verner Dalsgaard: Viby set gennem en fristil fra 1940'erne.
Preben Kierstejn: Drukneulykker i 1925 har præget generationer.
Ole Linå Jørgensen: Jernbanerne i Viby.

2001

Børge Hede: Viby Sygekasse.
Tove Glud Rasmussen: Rosenvang 100 år.
Avisartikel fra 1941: Børnedyrskue i Viby.
Tove Glud Rasmussen: Det var ikke sne.
Jens E. H. Petersen: "Bitten" - et havehus i Rosenvang.
Avisartikel fra 1942: Viby sogn fra 1842-1942.
Bente K. Rasmussen: En kirke bliver til.
Interview: Bagerens Inge.

2002

Haakon Nederland: Barndom i Viby.
Helge Gottlieb: Fra Viby Skole til Vestergårdsskolen.
Tove Glud Rasmussen: Spædbørnehjemmet Vibyhus.
Finn Zachariassen: En rædselsnat i Viby - okt. 1944.
Bente K. Rasmussen: Viby Elværk.

2003

Svend Wiborg: Uvelkommen i Viby.
Finn Zachariassen: 40 år med badeanstalt i Viby.
Jørgen Bang Clausen: Skolegang på Rosenvangsskolen.
Ole Linå Jørgensen: FDBs fabrikker i Viby.
Aage Vuust Pedersen: FDBs Centralafdeling i Viby.
Avisartikel: Kvindehjemmet "Sichar" i flamme.
Jens Juul: Hovedvej 10 - Europavej 3.
Erik Hall: Husker du vor skoletid.

2004

Jytte Christensen: En folkedanserforenings start i Viby.
Erik Hall: En afvigters erindringer.
Leif Willer Rasmus.: Viby Idrætsforening.
Poul Grønning: Viby Fritidsklub m.m.
Hugo Madsen: Viby blandede Kor.
Bent Keblovszki: Byggeforeningen "Fremtiden".
Eva Fisker Petersen: Frivilligt Pige-Forbund.
Ejlif Salomonsen: Viby Afholdsforening.
G. Svane Østbye: Min spejdertid.
Villy Andersen: Socialdemokratisk Forening m.m.
Henning Bøtke m.fl.: FDF i Viby og dets orkester.

Indmeldelse i

Viby
lokalhistoriske
Forening

kan ske til:

*Viby Bibliotek,
Skanderborgvej 170,
8260 Viby J.*

eller e-mail:

toveglud@stofanet.dk

